Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 41 (1691) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК, 9 КАСТРЫЧНІКА 1988 г. ЦАНА 20 зл.

Беласток, вул. Марыі Кюры-Складоўскай. Фота Я. Целушэцкага.

ВЯРНУЦЦА ДА КАРЭННЯЎ

(Пачатак у папярэднім нумары)

РАЗМОВА З ПЕРШЫМ САКРАТАРОМ ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР НІЛАМ ГІЛЕВІЧАМ

Пытанне: Пачынаючы ад XX з'езда КПСС і канчаючы апошнімі днямі ў СССР праводзяцца рэабілітацыі ахвяр сталінізму. Вяртаюць арміі, партыі, нацыянальнасцям, навукі, літаратуры добрае імя тых людзей, якія трапілі пад сталінскі тапор. Як вядома, пацярпела і беларуская літаратура. У фае Саюза пісьменнікаў БССР ёсць табліца, на якой высечаны залатымі літарамі прозвішчы тых беларускіх пісьменнікаў, якія загінулі ў барацьбе з фашызмам. На жаль, спісак тых беларускіх пісьменнікаў, якія загінулі ад сталінскага тэрору, значна даўжэйшы, чым той, які пералічвае гітлераўскія ахвяры. Ці не думаеце, што кроў бязвінных беларускіх аўтараў павінна быць ушанавана ў форме фігуральнага помніка, табліцы з прозвішчамі, бюстамі загубленых ці нейкім іншым чынам? Гэта першая частка пытання. А цяпер другая. Ці не думаеце, што аб поўнай рэабілітацыі можна будзе гаварыць тады, калі будуць названы не толькі прозвішчы ахвяр, але і прозвішчы сталінскіх даносчыкаў, следчых, пракурораў і ўрэшце — катаў?

Адказ: Пачну з другога пытання. Думаю, што трэба назваць імёны нашых злачынцаў. Здаецца мне, што самы надзейны спосаб і сродак, каб не дапусціць да паўтарэння ў будучым таго, што было ў мінулым, гэта менавіта назваць паіменна вінаватых. Гэта не значыць, што над тымі, хто яшчэ жывы, трэба ўчыняць хвалю расправаў, тэрору, помсты. У ніякім разе не ідзе гаворка аб новай крыві. Аднак назваць злачынцаў трэба. Я не бачу, якім іншым спосабам можна дасягнуць стану, у якім нікому ў будучым не схацелася б дзейнічаць так, як дзейнічалі ў мінулым асобіны, якія цяжка назваць людзьмі; амаральныя, злачынныя, жорсткія пачвары. Вядома, што ні Сталін, ні яго прыбліжаныя не змаглі б здзяйсніць тое жахлівае, што адбылося, калі б не тысячы, а можа і дзесяткі тысяч тых, хто на месцах рэалізаваў злачынныя ідэі. Лічу, што трэба гаварыць праўду ў поўным аб'ёме. А якая ж гэта будзе праўда, калі мы назавём толькі Сталіна, Кагановіча, Молатава, Яжова, Берыю, якія ж непасрэдна, скажам, у Беларусі не забілі ніводнага чалавека! Былі тут паслугі канкрэтных нягоднікаў і трэба, каб мы іх ведалі. Мы не будзем у парадку перад памяццю загінуўшых, калі не назавем гэтыя злачынныя імёны. Паслужуся тэатральным прыкладам. Даводзілася мне не раз бачыць у тэатры сярод гледачоў — мацёрых бюракратаў, ворагаў перабудовы. І вось гэтыя людзі вельмі горача апладзіравалі, калі ў п'есе былі паказаны бюракраты і ворагі перастройкі. А чаму? А таму, што ў п'есе паіменна ніхто з іх не быў названы. Установы, у якіх яны працуюць, і пасады ў сцэнічных герояў таксама крыху іншыя, чым у іх. Ну, дык і можна смяяцца і апладзіраваць. Гэта форма самаабароны. Падобная сітуацыя датычыць сталінскіх злачынцаў. Многія з іх уважаюць, што тая вострая крытыка, якая вядзецца ў краіне, датычыць не іх, што яны ў парадку. Трэба назваць іх імёны, каб яны даведаліся, што гаворка ідзе іменна пра іх. Датычыць гэта і тых, якія ўжо памерлі, і тых, якія яшчэ жывуць.

А цяпер адносна першай часткі вашага пытання. Вы напэўна ведаеце, што ў Маскве ўтвораны ўжо фонд пабудовы помніка ахвяр сталінічыны. Што датычыцца нашай справы і нашых ахвяр, дык хачу сказаць, што мы ў Саюзе пісьменнікаў разглядалі гэту справу. Былі розныя прапановы. Адна з іх гэта зрабіць па ўзору той мармуровай

(Працяг на стар. 3)

ПЕРАДЗ'ЕЗДАЎСКІ ПЛЕНУМ ГП

Апошні перадз'ездаўскі пленум Галоўнага праўлення адбыўся 18 верасня. Сакратар ГП Аляксандр Іваноўскі выступіў са справаздачай Прэзідыума за больш як чатырохгадовы перыяд дзейнасці ГП БГКТ.

Хведар Галёнка прадставіў папраўкі да статута БГКТ, падрыхтаваныя статутовай камісіяй, выбранай на папярэднім пленарным пасяджэнні ГП.

Старшыня Галоўнай рэвізійнай камісіі БГКТ Уладзімір Юзвюк паінфармаваў удзельнікаў пленума аб падрыхтоўцы ацэнкі дзейнасці Галоўнага праўлення і заявіў, што будзе яна крытычная.

Але вернемся да справаздачы Прэзідыума, якая пастаўлена была пад абмяркоўку пленума Галоўнага праўлення і будзе выслана ўсім дэлегатам XI З'езда БГКТ.

У справаздачы былі асабліва падкрэслены тыя справы і формы працы, якія ў папярэдніх кадэнцыях не існавалі. Да іх належаць: арганізаванне вялікіх культурных мерапрыемстваў — Купалле і Свята беларускай культуры, узбагачэнне фінальнага конкурсу беларускай песні прыездам мастацкага калектыву з Гродзеншчыны „Лявоны" і кампазітара Аляксандра Шыдлоўскага.

У бягучай кадэнцыі ГП урачыста адзначаліся два юбілеі: у 1986 годзе — XXX гадавіна БГКТ, а ў бягучым годзе — XXX гадавіна літаратурнага аб'яднання „Белавежа", з нагоды якой была арганізавана міжнародная навуковая сесія і запрошаны быў мастацкі калектыў „Музыкі" з Гродна.

Новым у дзейнасці БГКТ з'яўляецца народны універсітэт з беларускай тэматыкай, а таксама З'езд настаўнікаў беларускай мовы з удзелам вучонага-філолага з Беларусі.

Яшчэ ніколі БГКТ не мела права тыпаваць кандыдатаў на радных, а ад бягучага года такое права мае і з яго скарыстала.

Згодна з пастановамі X З'езда БГКТ, наша арганізацыя вярнулася да папярэдняй арганізацыйнай структуры, да існавання аддзелаў БГКТ, якіх зараз налічваецца 17.

У справаздачы гаварылася аб шырокіх кантактах Прэзідыума ГП з уладамі і з Савецкай Беларуссю, аб будове музея, аб

(Працяг на стар. 6)

КВАТЭРЫ

Вельмі многія мае размоўцы ў Польшчы пытаюцца: „Ну, а якія ў амерыканцаў кватэры?". Не дзіўна, што гэта тэма цікавіць людзей. Вядома, як выглядае гэта праблема ў нас, як яна пагаршаецца амаль ва ўсіх гарадах Польшчы. У такой сітуацыі людзі хочуць ведаць, як кватэрная праблема выглядае ў іншых краінах.

Зразумела, што я, пабыўшы ў ЗША некалькі тыдняў, не ведаю такой колькасці фактаў, якія дазволілі б мне на шырокую і глыбокую характарыстыку праблемы. З другога, аднак, боку быў я дзесяткі разоў у прыватных кватэрах амерыканцаў, што дазваляе мне мець на іх уласны погляд і ацэнку.

Першая спасцярога такая: амерыканцы ў адрозненне ад нас не пхаюцца ў блокі і не пхаюцца ў цэнтры гарадоў. Як вядома, мы стараемся атрымаць кватэру ў многапавярховым „мурашніку" і марым, каб гэты „мурашнік" быў збудаваны ў цэнтры горада. Амерыканцы жыццё ў многапавярховым доме і да таго яшчэ ў цэнтры горада трактуюць як няшчасце. За ўвесь час знаходжання ў ЗША ў 1981 і 1987 годзе быў я тры разы ў гасцях у беларусаў, якія жылі ў многапавярховых дамах. І мушу сказаць, што кватэра пані Каханоўскай у такім доме ў Кліўлендзе вельмі элегантная. Гаспадыня сказала мне, што ў гэтым доме для яго жыхароў ёсць нават басейн. Ну, але і аплата за кватэру немалая — чатырыста долараў у месяц. Кватэры двух іншых беларусаў не былі імпануючымі. Аднак, большасць амерыканцаў, у тым ліку і амерыканскіх беларусаў, стараецца жыць у сваіх доміках далей ад гарадскіх цэнтраў.

Вельмі маляўніча выглядаюць гэтыя домікі, калі глядзець на іх з самалёта. Калі самалёт, прыляцеўшы ў Нью-Йорк, пачынае прызямляцца, тады на працягу дзесяці-пятнаццаці мінут бачым мора домікаў з каляровымі, найчасцей чырвонымі дахамі. Калі ўжо мы на зямлі і едзем праз горад, тады гэтыя домікі бачым з боку фасаднай сцяны. І тут высвятляецца, што тое, што зверху здавалася абсалютна аднолькавым, зблізку аказваецца разнародным. Зразумела, што аб спецыфіцы амерыканскіх домікаў можна сказаць нешта канкрэтнейшае, калі пабачым іх і ад задняй сцяны, а асабліва тады, калі агледзім іх нутро. Я многа разоў аглядаў гэтыя домікі з усіх бакоў і таксама ад сярэдзіны, бо не раз мяне запрашалі іх жыхары, якія наогул паказвалі дакладна свае кватэры. Зразумела, што і форма і размеры домікаў бывалі розныя. Аднак найчасцей гэта былі будынкі, якія вызначаюцца наступнай спецыфікай. Аднасямейныя домікі, як правіла, двухпавярховыя. Перад кожным будынкам знаходзіцца маленькі агародчык, у якім растуць дэкаратыўныя кусты або кветкі. Аднак найчасцей расце толькі трава, якую амерыканцы косяць маленькімі бензіннымі касілкамі прынамсі адзін раз у тыдзень. За домікам знаходзіцца другі агародчык, у пяць-шэсць разоў большы, чым перад домам. Гэты агародчык мае наогул больш практычны гаспадарчы характар. Могуць там расці фруктовыя дрэвы. Часамі ёсць невялічкі парнічок, у якім растуць памідоры або агуркі. Відаць шнуркі, на якіх сушаць гаспадары бялізну, хаця такая неабходнасць і адпадае, бо амерыканцы маюць ужо спіральныя машыны, якія бялізну сушаць. У гэтых агародчыках стаяць, як правіла, столікі і крэсліцы, дзякуючы чаму можна пры добрым надвор'і пасядзець, пагутарыць, выпіць.

Вернемся аднак да домікаў. Амаль пад кожным з іх знаходзіцца гараж, у якім амерыканец трымае машыну. Другая частка гэтага падземнага паверха мае наогул гаспадарчае прадназначэнне. Складаецца ў ёй усё тое, што патрэбнае для дамашняй гаспадаркі, хаця бачыў я і такія домікі, у якіх гэты падземны паверх прадназначаны на жыллё, напрыклад, у доме Яўгена Кабякі ў Кліўлендзе гараж знаходзіцца ў асобным будынку, а ў падземным паверсе абсталяваны прыгожы велізарны пакой з вялікай батарэяй каньякоў, у якім можна было б прыняць без цяжкасці пяцьдзесят чалавек.

У двух надземных паверхах знаходзяцца пакоі і кухня. Кухня не аддзелена ад пакоя ні сцяной, ні дзвярыма, а толькі нізкім драўляным бар'ерчыкам-прылавачкам, праз які падаецца ежа ў пакоі.

Думаю, што чытачоў цікавяць размеры такіх домікаў. Зразумела, што размеры могуць быць розныя. Аднак, да тыповых амерыканскіх аднасямейных домікаў трэба залічыць будынак прыблізна дзесяць на восем метраў. Беручы пад увагу, што для жылля выкарыстоўваюцца найчасцей два паверхі, такі тыповы домік мае прыблізна 150-160 квадратных метраў.

Калі параўнаю такую прастору з сарака сямю метрамі сваёй варшаўскай кватэры, дык робіцца крыху цесна ад зайздрасці. Ну, але ж што зробіш, ніколі дагэтуль і ніколі ў будучым людзі на зямлі не жылі і не будуць жыць у аднолькавых умовах.

Алесь Барскі

ПЕРАД XI З'ЕЗДАМ БГКТ

ГАЛЕНА ТАПАЛЯНСКАЯ

Родам яна з Нарвы. Жыве і працуе настаўніцай у суседняй вёсцы Трасцянка. Як вядома, прафесія гэта высакароднейшая з высакародных, бо непасрэдна датычыць навучання і выхавання дзяцей. Даказана вялікімі людзьмі: тое, што дзіця вынесе з пачатковай школы, застаецца ў ім на ўсё жыццё, бо дзяцінства гэта час пасеву тых зярнят, якія пазней даюць плён. Галена Тапалянская сее зярняты дабраты, чалавечнасці. Яна ўжо 28 год навучае дзяцей, між іншым, і беларускай мове. Усімі метадамі і формамі педагагічнага майстэрства дзейсна прывівае яна любоў да роднага, да мовы, сцэнічнага і песеннага слова, да традыцый і звычаяў, да ўсяе нашай культурнай спадчыны.

У Трасцянцы Галена Тапалянская з'яўляецца душой гуртка БГКТ, які цесна супрацоўнічае з гуртком вясковых гаспадынь і моладдзю, супольна яны арганізоўваюць некаторыя мерапрыемствы.

Неабходна сказаць аб тым, што яна — многагадовы член Галоўнага праўлення, на пасяджэннях якога яна часта закранае істотныя справы нашай арганізацыі, а найбольш асветныя.

Чатыры гады таму назад, калі ў Нарве арганізоўваўся аддзел Беларускага таварыства, падчас устаноўчай канферэнцыі была яна выбрана намеснікам старшыні праўлення аддзела. Старшыня аддзела Юрка Хмялеўскі, калі атрымаў працу ў Гайнаўцы, перастаў займацца справамі БГКТ. Цяперашнюю справаздачна-выбарную кампанію Галене Тапалянскай давялося ўзяць на сябе. Яна абслужыла сходы пяці вясковых гурткоў БГКТ і разам з актывістамі аддзела арганізавала справаздачна-выбарную канферэнцыю, якая выбрала яе старшынёю праўлення аддзела і дэлегатам на XI З'езд БГКТ.

На яе думку, набліжаючыся з'езд павінен прысвяціць найбольш увагі беларускаму школьніцтву, бо ад яго залежаць нашыя БГКТ-оўскія поспехі і няўдачы. Важнай справай з'яўляецца прыступленне да актыўнай разбудовы БГКТ і яго арганізацыйнага ўмацавання, каб перасталі мы таптацца беспераПЫННА ў колькасці 5—6 тысяч членаў, калі ёсць магчымасць павялічыць арганізацыю не менш, чым у пяць разоў.

(мх)

КАНФЕРЭНЦЫЯ БГКТ У НАРВЕ

9 верасня адбылася справаздачна-выбарная канферэнцыя аддзела БГКТ у Нарве. У яе падрыхтоўцы найбольшы ўдзел узялі: Яўген Ляўчук, Янна Вяйкоўская, Ніна Абрамюк, Зося Асташэўская, Аля Станько, Пётр Паўлоўскі і Аляксандр Кіцаль.

Са справаздачным дакладам выступіла намеснік старшыні праўлення аддзела Галена Тапалянская.

Уганаравалі канферэнцыю сваім удзелам начальнік гміннага ўпраўлення Міхась Гацута і першы сакратар гміннага камітэта ПАРП Цэзары Чарнэцкі, якія таксама выступілі з прамовамі падчас дыскусіі, якая галоўным чынам канцэнтравалася вакол наступных пытанняў: арганізацыйнае ўмацаванне БГКТ у гміне, неабходнасць актыўнасці БГКТ-оўцаў у зборы мясцовых песень, легенд, паданняў, напрыклад аб Курашаўскай гары; апрача духоўнай культуры не забываць і аб матэрыяльнай культуры мінулага, а перш за ўсё аб зборцы грошай і экспанатаў для Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху ў Гайнаўцы.

У выніку выбараў 21-асабовага праўлення аддзела ў склад яго Прэзідыума ўвайшлі: Галена Тапалянская — старшыня, Аліцыя Станько — намеснік старшыні, Яўген Грынявіцкі — сакратар, Хрысціна Мялешка — скарбнік і Марыя Янюк — член.

Рэвізійная камісія: Лявон Казлоў — старшыня, Ірына Максімчук і Ірына Юрчук — члены.

Дэлегаты XI З'езда БГКТ: Галена Тапалянская, Аліцыя Станько, Яўген Ляўчук, Зося Асташэўская, Янка Грынявіцкі, Міхась Гацута і Хрысціна Мялешка.

(мх)

У ГУРНЫМ ДРУЖНА

Вялікае сяло Гурнае пры Гайнаўцы даўно ўжо сталася вуліцай гэтага горада. Аднак у штодзённым жыцці жыхары гэтай мясцовасці захоўваюць добрыя традыцыі свае вёскі. Галоўна датычыцца гэта дружнасці ў грамадскіх пачынах. Дзякуючы гэтаму ды і супрацоўніцтву з грамадскімі ўладамі, паўсюдна адчуваецца тут гаспадарнасць і парадак. Калі трэба было зрабіць месца на кальцавую пляцоўку гарадскога аўтобуса, жутка і па-гаспадарску перанеслі старую каплічку на месца пахавання сваіх людзей у апошнюю вайну. Адбыліся памінкі, капліцу адрамантавалі. У цэнтры мясцовасці адначасна пабудавалі новую капліцу-царкоўку.

3 верасня гэтага года Гурнае ўзбагацілася новай святліцай. Гэту падзею адзначылі ўрачыста ўсе жыхары мясцовасці, якія грамадскім чынам ад пачатку года прымалі ўдзел у рамонце старога будынка з дзяржаўнага фонду зямлі. Яго павысілі, перакрылі, аднавілі звонку і ў сярэдзіне, перарабілі пакоі, ацяпленне, абгарадзілі. У гэтым грамадскім пачыне, побач з іншымі арганізацыямі, прымалі ўдзел члены гуртка БГКТ, які налічвае тут 90 асоб. Старшынёй гуртка з'яўляецца Валодзя Суліма.

Арганізатары пачыну думаюць яшчэ зрабіць каля святліцы пляцоўку „на гулянні ў садочку". Жыхары папярэдзілі, што гэтай святліцы не аддадуць ужо на іншыя патрэбы, як аддалі дзве раней збудаваныя на патрэбы школы. Няхай служыць нашай культуры!

Я. Т.

Рукапісны спеўнік

Рукапісны спеўнік Івана Дамброўскага пад загалоўкам „За празнічным сталом“ — на трох мовах. Песні рускія і беларускія запісаны дакладна, беспамылкова, на некаторых украінскіх — сляды нашага рэгіянальнага вымаўлення.

Якія ж песні спяваюць найчасцей беларусы з Беласточчыны за святочным сталом? Рускія. А якія рускія? Ваенныя, або звязаныя з вайной.

У рукапісным зборніку нашага калегі на 85 песень аж 72 рускія. А з рускіх найбольш папулярныя ў нас наступныя: „Песня о тревожной молодости“, „Прощание“ (Дан приказ), „Вечер на рейде“, „Тёмная ночь“, „Огонёк“, „Дороги“, „Одинокая гармонь“, „Жди солдата“, „Подмосковные вечера“, „Милая мама“, „Ермак“, „Из-за острова“, „По диким степям“, „Раскинулось море“, „Славное море“, „Степь да степь“, „Мой костёр“, „Письмо к матери“ (на верш Сяргея Ясеніна), „Калинка“, „Я люблю тебя, жизнь“, „В землянке“, „По долинам и по взгор'ям“, „Шумел сурово брянский лес“, „Хотят ли русские войны“ (на верш Я. Еўтушэнкі), „Далеко, далеко“, „Солдатский вальс“, „Синий платочек“.

Самая папулярная беларуская песня — „Ой бярозы ды сосны“, а ўкраінская — „Рэвэ та стогнэ“. Ахвотна спяваюцца ў нас за святочным сталом песні меладычныя, разліўныя, „плаўныя“. Амаль зусім не спяваюцца цяпер абрадавыя песні, напрыклад, вясельныя. Не спяваюцца таксама розныя песні, звязаныя з дзейнасцю чалавека, напрыклад, жніўныя. Рэдка спяваюцца народныя песні на тэму кахання. Цікавая сацыялагічная з'ява, што ў нас за святочным сталом любяць спяваць песні сур'ёзныя, глыбокія зместам і думкамі.

Іншы яшчэ, вельмі цікавы спеўнік трапіў мне ў рукі. Таксама рукапісны, невялікага фармату. Пісьмо з літарай „ять“ .якая чытаецца як „е“) і з цвёрдым знакам (які не чытаецца). Той, хто запісаў гэтыя песні, відаць, быў чалавекам адукаваным, можа, нават настаўнікам. Пісьмо паказвае, што зборнік быў зроблены ў дарэвалюцыйны перыяд. А яго мне пазычыла Насця Сцепанюк, родам з вёскі Белкі над Нарвай. Насця выйшла замуж у Трасцянку, а цяпер жыве ў Беластоку. Трасцянка ляжыць у двух кіламетрах ад Бялок. У гэтай, вялікай цяпер яшчэ, вёсцы была даўней слаўная настаўніцкая семінарыя. І вёска належала да асветных цэнтраў наднарвянскай зямлі. Зборнік песень Насця знайшла ў багатай бібліятэцы свайго бацькі, які пражыў 101 год, а быў гаспадаром. Песні не маюць загалоўкаў, а толькі нумары. У суме запісана іх у зборніку каля 50. Пачатак зборніка знішчаны. Пачынаецца ад нумара сёмага „Пропала надея, забилося сердце, заплакали очи мои“. Нумар 10 — „Потеряла я колечко, потеряла я любовь“. Цікавы 14-ты нумар „Собралось нас трое братьев, такова была семья, пришла очередь солдатска, которого с нас узять. Старши спит с женой, с детями, нельзя, нельзя его взять, младший брат молод годами, нельзя, нельзя его узять. Средний сердцем отвечает иду, иду царю служить, благослави меня, мамаша, иду, иду царю служить“. Або песня з вымаўленнем мясцовым „Тёмна ночка, нэ видна дороженька далёкая, де мы будем ночевати, вэчэрынку вэчэрати, в тёмном лесу при ореси, пуд сосною голосною з дивчиною молодою. Пущу коня на долину, сам прилягу на годину, пущу коня на вдалую, сам прилягу на другую“.

Цікавыя песні спявалі нашы продкі, вельмі вобразныя і драматычная, як, напрыклад, песня — споведзь дзяўчыны, якая гаворыць, што маці яе вельмі любіла і шанавала, але яна „у цёмную асеннюю ночь“ уцякла з чужым мужчынам, які ёй хутка здрадзіў і другую знайшоў. Яна пасля гэтага прыйшла да вываду, што сваё „распраклятае“ жыццё трэба закончыць так: „Выпью отраву до дна“. **(вв)**

Жыла-была легенда

АБ'ЕХАЎ НОВУЮ ВОЛЮ, ЮШКАЎ ГРУД І ЗНОЎ ТУТ

Са зместу вынікае, што прыказка гэта звязана з дзвюма канкрэтнымі мясцовасцямі, якія ляжаць у Міхалоўскай гміне. Калі сягнуць да этымалогіі, дык даведаемся, што абсалютна ані Новая Воля, ані Юшкаў Груд не былі крыніцай яе паяўлення, а канкрэтная сітуацыя, якая здарылася з канкрэтным чалавекам, а менавіта з жыхаром Лукі, што ў гміне Нараўка.

Усе гэтыя тры вёскі ляжаць паміж Кнышынскай і Белавежскай пушчамі (бліжэй другой) у рэчышчах Супраслі і Нарвы. Вёскі па свайму паходжанню старыя, іх гісторыя сягае ў глыб некалькіх стагоддзяў. Зараз паспяхова развіваюцца. Прытожа адбудаваныя, людзі жывуць добра, моладзь вучыцца ў гарадах у сярэдніх і вышэйшых школах. Адна толькі Лука, якую навакольныя жыхары, з увагі на шчыльную забудову, называюць „хінамі“, не мае сваёй будучыні. Неўзабаве зашуміць тут семяноўскі заліў, пакрываючы сялібы і палі, ды топячы заадно ўсю няпісаную гісторыю, усе расказы і легенды, якія жылі ў народзе і былі звязаны з канкрэтнымі мясцовасцямі.

Юшкаў Груд — у 1623 годзе засценак Падазеран, а потым (1784 г.) пасека — ляжыць па дарозе з Заблудава ў Ялоўку. Па гэтай жа дарозе ляжыць і Новая Воля. Лука знаходзіцца крыху збоку. Раней быў гэта фальварак. У 1789 годзе вёска называлася Лучаньска. Параўноўваючы з усходнеславянскім дык „лука“ абазначае круты паварот ракі, які ўтварае мыс. Беручы на ўлік тое, што вёска ляжыць на левым беразе Нарвы, стане ясным радавод яе назвы.

Вось у гэтай Луцэ і жыў у міжваенны перыяд чалавек, якога мясцовыя Грэсем называлі. Жылося цяжка, у сям'і іх было многа, а гаспадарка невялікая, землі кепскія. Вырашыў Грэсь сям'ёй абзавесціся, гаспадарку набыць і ўсур'ёз за гаспадаранне ўзяцца. Не жыць жа ў халасцяках, як бабылю таму ў адзіноце. За жонкаю і пасагу крыху ўзяць можна — зямлі, карову, а, чаго добрага, будучы цесць і злотых некалькі падкіне. Лука ж была вёскай беднай, некалі панскай. Потым гаспадаркі раздробіліся.

— Узяць жонку з Лукі, — падумаў Грэсь, — шчасце невялікае. Баба ж — ніякі прыбытак. Хай яна і прыгожая, але без зямлі што яна значыць? Не пасееш жа і не пажнеш, як загон.

І вырашыў па навакольных вёсках кінуцца. Тым больш яшчэ, што мясцовыя няўдачнікам яго лічылі. Чаго не кранаўся — усё не так як трэба выходзіла. Падумаў Грэсь, паразважаў з самім сабою і паехаў спярша ў Новую Волю. Няўдачнік няўдачнікам! Не падумаў аб тым, што нававольцы жаніліся і выходзілі замуж толькі са сваімі і за сваіх. Была гэта вёска вольная, на сваіх правах, аб чым гаворыць яе назва. Хто б захацеў ісці або ўзяць да сябе за жонку ці мужа чалавека, на якім ляжаў знак падданства і бядняцтва?! Бот лапцю не сябра, гаварылі. Не пашанцавала Грэсю ў Новай Волі, хаця і хадзіў ён ад хаты да хаты, не перабіраючы. Нават найгоршая калтыга, крывая ці хваравітая не захацела за яго замуж выходзіць.

Націснуў Грэсь шапку на вушы, уцягнуў галаву ў плечы і павярнуў у сваю Луку. Падумаў дома, паразважаў, ды на гэты раз вырашыў у Юшкаў Груд падацца. Але ў быўшым засценку яшчэ больш яму не пашанцавала. Калі заходзіў у хату, дык пачаткова яго жабраком лічылі і абдароўваць хацелі. А калі чутка па вёсцы пайшла, што гэта, маўляў, жаніх з Лукі сватацца прыехаў, дык перад ім дзверы пачалі замыкаць і толькі дзяўчаты з-за фіранак да шыбін тварамі прыліпалі і, хіхочучы, пальцамі паказвалі. А Грэсь, чырванеючы, хадзіў ад хаты да хаты ў пошуках жонкі. Прайшоў цэлы Юшкаў Груд і з нічым зноў у Луку вярнуўся. А ад лучан таксама сорамна. Смяюцца з няўдачніка ды пальцамі тыцкаюць, што, маўляў, заганарыўся, паганьбаваў лучанскімі дзяўчатамі, панскіх пачаў шукаць, а тут, нябось, зноў у Луку давялося вярнуцца. Вышэй сябе не выскачыш, маўлялі.

Уцёк Грэсь ад людскіх насмешак, выехаў з вёскі кудысьці ў горад да працы. Толькі прыказка па ім засталася. І гавораць пра чалавека, які нечага беспаспяхова шукае: „Аб'ехаў Новую Волю, Юшкаў Груд і зноў тут“. Іншыя для ўзмацнення яшчэ дадалі: „Аб'ехаў Шымкі, Вейкі, Новую Волю, Юшкаў Груд і зноў тут.“

Міхась Шаховіч

Вярнуцца да карэнняў

(Праця[illegible] са стар. 1)

дошкі, якая ўвекавечвае ахвяры гітлерызму, такую ж дошку з прозвішчамі ахвяр сталінішчыны. Аднак аказалася, што гэта не так проста зрабіць. Чаму не проста? Ёсць такія факты, што многія пісьменнікі, якія сталіся пазней ахвярамі, раней прычыніліся да смерці іншых пісьменнікаў. Вось і маеце дылему. Дзе павінна быць прозвішча такога пісьменніка — сярод ахвяр ці сярод катаў? Было вельмі многа выступленняў, публікацый, якія сёння не расцэніш інакш, як форму цкавання яжоўскіх выралкаў, як форму інспірацыі іх у расправе з пісьменніцкім асяроддзем. Трэба сказаць і іншае. А іменна тое, што, мабыць, большасць тых пісьменнікаў, якія з сённяшняга пункту гледжання паступілі нікчэмна, кіравалася глыбокім пераканаnнем, што іх дзеянні служаць ачышчэнню беларускай літаратуры ад ворагаў і зла. І толькі пазней аказалася, што памагалі ворагу і злу.

Пытанне: Маё наступнае пытанне двухчленнае. Адносіцца яно да беларусаў, якія жывуць па-за межамі БССР. Па-першае, цікавяць мяне вашы адносіны да беларусаў у Польшчы. Па-другое, хацеў бы пачуць вашы выказванні на тэму беларускай эміграцыі. На працягу многіх гадоў мы, беларусы з Польшчы, а тым болей беларуская эміграцыя, прападалі з вашага зрокавага поля. Асабліва нядобра выглядалі вашы ацэнкі беларускай эміграцыі на Захадзе. Як правіла, эмігрант быў для многіх вашых публіцыстаў сінонімам здрадніка. У сапраўднасці эмігранты бываюць розныя. Ёсць сярод іх і вядомыя мастакі, і пісьменнікі, і вучоныя. Ці ж добра сталася, калі нават у БСЭ няма ніводнага з іх прозвішчаў? Яны ж — частка нашай нацыянальнай культуры, а тое, што, быць можа, маюць іншыя, чым савецкія людзі, палітычныя погляды, дык гэта ж толькі натуральны праяў разнароднасці, без якой цяжка ўявіць сабе жыццё. Ці не думаеце, што і ў гэтай галіне патрэбна перабудова поглядаў і ацэнак? Ці не думаеце, што пара канчаць з гэтым табу, што трэба ўваходзіць у кантакт з эміграцыяй, ездзіць да іх і іх запрашаць да сябе?

Адказ: На пачатку я хацеў бы затрымацца над беларусамі з Польшчы. Мушу прызнацца, што ў мяне ёсць нават пачуццё віны. Вынікае яна з таго, што мы ўжо надта ж доўга або ўвогуле прамоўчвалі справу беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы або займаліся гэтай справай вельмі мала апаратыўна. Цалкам незразумела, чаму на працягу многіх гадоў не займаліся ні лёсам беларусаў у Польшчы, ні іх культурнымі праблемамі, ні іх школьніцтвам, ні літаратурным рухам.

Праўда, у апошніх гадах бы-

(Працяг на стар. 4)

БЕЛАРУСІКІ

Najdus Walentyna, Polacy we władzach Republiki Litewsko-Białoruskiej (1919 r.), *Kwartalnik Historyczny*, 1967, nr 3, s. 611—626, rez.

Narodnaja kultura i byt Bielarusau, Mińsk 1982. Rec. Sielicki Franciszek, *Lud* t. 68, 1984, s. 285—288.

Nazaruk G., Dwustronna współpraca IMUZ z Białoruskim Naukowo-Badawczym Instytutem Melioracji i Gospodarki Wodnej, *Wiadomości Melioracyjne* 1977, nr 21, s. 328.

Nazaruk Grzegorz, Prokopowicz Jerzy, Niektóre zagadnienia melioracji, eksploatacji i użytkowania gleb torfowych w świetle współpracy IMUZ z Białoruskim Instytutem Naukowo-Badawczym Melioracji i Gospodarki Wodnej, *Wiadomości Melioracyjne*, 1978, nr 10, s. 269—271.

Niemirowskij Jewgienij, Naczało knigopieczatanija w Biełorussii i Litwie. Żyźń i diejatielnost Franciszka Skoriny, Moskwa 1978. Rec. Bułhak Henryk, *Rocznik Biblioteki Narodowej* t. 16, 1980, s. 407—409; Sielicki Franciszek, *Studia o Książce* t. 10, 1980, s. 235—236.

Nipokoriennaja Biełorussija, Moskwa 1963. Rec. Juchniewicz Mieczysław, *Wojskowy Przegląd Historyczny* 1965, nr 4, s. 320—340.

Nieuważny Florian, Literatura ZSRR, *Rocznik Literacki* 1967 — s. 512—537, 1968 — s. 496—530; 1969 — s. 541—568, 1970 — s. 515—543 (M.in. Omówienie i bibliografia literatury rosyjskiej, białoruskiej i ukraińskiej w przekładach polskich).

Nieuważny Florian, Co słychać za miedzą? (Miesięczniki Literackie Białorusi i Ukrainy), *Literatura* 1976, nr 18, s. 15.

Nieuważny Florian, O co pyta białoruska literatura? *Kontrasty* 1982, nr 1, s. 37—40.

Nieuważny Florian, Żołędzie prawdy czyli Polska we współczesnej poezji białoruskiej, *Kontrasty* 1983, nr 2, s. 28—30.

Nieuważny Florian, Znak nieszczęścia — magnum opus Wasila Bykowa, *Kontrasty* 1983, nr 6, s. 34—37.

Niewyczerpany dzban. Baśnie ziemi mińskiej, smoleńskiej, mohylewskiej, grodzieńskiej i Polesia, oprac. Aleksander Barszczewski. Warszawa 1976. Rec. Drożdżewicz Elżbieta, *Tygodnik Kulturalny* 1977, nr 23, s. 11.

Nowowiejski Bogusław, O rutenizmach leksykalnych w języku sokólskiej inteligencji, *Slavia Occidentalis* 1985, t. 42, s. 51—59.

Noworolska Barbara, Dwa pogranicza czyli Sokrat Janowicz, *Warmia i Mazury* 1978, nr 10, dod., s. 10—11.

Obrębska-Jabłońska Antonina, Czy ukraiński wpływ na toponimię białoruską? *Slavia Orientalis* R. 22, 1973, nr 2, s. 261—265.

Obrębska-Jabłońska Antonina, Polsko-białoruska formacja hybrydalna, *Studia indoeuropejskie*, Wrocław 1974, s. 147—152.

Obrębska-Jabłońska Antonina, Białoruska fleksja męskich nazw osób na (-a) (-ja) na tle starosłowiańskim i staroruskim, *Studia Rossica* t. 1, 1976, s. 89—97.

Ochmański Jerzy, Ludność litewska we włości Obolce na Białorusi wschodniej w XIV—XVI wieku, *Acta Baltico-Slavica* t. 5, 1967 s. 147—158, mapa, sum.

Ochmański Jerzy, Polish studies on the economic history of Byelorussia in the period of feudalism. *Studia Historiae Oeconomicae* vol. 16, 1981, s. 81—94.

Odo-Mostowski Czesław, Mini-Foto-Raduga (Fotografia białoruska). *Foto* 1977, nr 11, s. 327, il.

Р.С.

Свойскія малюнкі

Царква ў Дубінах-Царкоўных. Мал. У. Петрука.

„ПЕРАПРАВА" — НОВЫ КІНАФІЛЬМ В. ТУРАВА

На экраны польскіх кінатэатраў увайшоў новы мастацкі фільм „Пераправа". Ён — супольны твор польскага фільмовага калектыву „Профіль" і кінафабрыкі „Беларусьфільм". У СССР фільм распаўсюджваецца ўжо ад паловы вясны г.г.

„Пераправа", пастаўленая з вялікім эпічным размахам, апавядае пра адзін з эпізодаў II сусветнай вайны — найвялікшым на тэрыторыі Польшчы партызанскія баі, які праходзілі у днях 9-25 чэрвеня 1944 г., у лясах яноўскіх і ліпскіх, а таксама ў Сольскай пушчы. У крывавых змаганнях з большымі сіламі нямецкіх войскаў удзельнічалі атрады Арміі краёвай, Батальёнаў хлопскіх, Арміі людовай і савецкія партызанскія групоўкі. Фільм напамінае тэтыя гістарычныя факты, хаця іх верна не адлюстроўвае. Паказвае іх на шырокім фоне жыцця ў краіне ў апошнія месяцы вайны. Таму і акцыя фільма пераносіцца часта ў Люблін, у навакольныя сёлы і мясцовасці, ідзе ў дамах іх жыхароў, на вуліцах. Героямі з'яўляюцца партызаны, камандзіры, салдаты, удзельнікі руху супраціўлення, людзі, якія памагаюць партызанам. Сярод галоўных герояў фільма бачым маёра АК „Бжэзіну" (у гэтай ролі выступае Ежы Мольга) і яго падначаленага „Сэнка" (артыст Валенцінас Масальскіс), камандзіра савецкага атрада, маёра Судакова (артыст Барыс Няўзораў), які за кожную цану намагаецца пераламаць бар'ер недаверлівасці, і двух маладых, разлучаных вайной — Кароля (артыст Яўген Міншоў) і падпольшчыцу Басю (артыстка Інга Дупкайтэ).

Фільм у пастаноўцы аднаго з найбольш вопытных беларускіх кінарэжысёраў — Віктара Турава (на экранах польскіх кінатэатраў мы маглі дагэтуль пагляддзець яго фільмы — „Дарога праз могільнік", „Людзі на балоце" і „Подых навальніцы"), здымаўся ў Польшчы — Любліне і Замосці, а таксама ў СССР — Львове і ў Крыму. Ролі выконвалі польскія і савецкія артысты. Сцэнарый напісалі супольна вядомы польскі празаік і публіцыст Ежы Гжымкоўскі і рэжысёр фільма. Здымаў фільм Багуслаў Лямбах.

Віктар Тураў у інтэрв'ю, якое даў у 1987 г. журналісту „Советского экрана", сказаў, што ў фільме „Пераправа" хацеў выявіць сапраўдны сэнс працэсу наладжвання польскімі атрадамі супрацоўніцтва з войскамі Чырвонай Арміі і іх палітычную аснову, паказаць маштаб трагічных падзей. Фільм гэты лічыць найважнейшым прафесіянальным і людскім экзаменамі ў сваёй творчай біяграфіі. Гэтак складанай і адказнай задачы яшчэ дагэтуль не меў.

Ці з усімі гэтымі намерамі Віктар Тураў справіўся — адкажам, калі пагляддзім фільм.

Пятро Байко

ПАРНАСІК

чытанніка-аматараў на нашых паддашках

У ВЕРАСНЁВЫ ВЕЧАР

З подыхам ночы шматзорнай
Лодка па тонях плыла.
Ціша на плёсах азёрных,
Рука не кранула весла.

Цені ад дрэў у задуме,
Бераг абняўшы, стаяць.
Ў ночы чаруючым шуме
Мошак канцэрты звіняць.

Пад хатай звінела гітара,
Тоны плылі над вадой.
Слухалі моўчкі імшары,
Шчупак танцаваў з уклеяй.

Я песняй хацеў адазвацца
І выліць пачуцці душы.
Нашто ж зорнай ночы
стыдацца
У гэтай чароўнай цішы?

А мо будуць лішнімі словы?
Што трэба, ноч скажа сама.
А човен не выдасць сасновы,
Аб чым нашаптала яна.

М. Базылюк

ВЯРНУЦЦА ДА КАРЭННЯЎ

(Працяг са стар. 3)

лі зроблены крокі, якія змяняюць сітуацыю на лепшую. Маю на думцы выхад кніжак вашых аўтараў у БССР, запрашэнне вашых пісьменнікаў у Дом творчасці ў Іслачы. Хачу сказаць, што мы сабраліся тут, у Саюзе пісьменнікаў, і самі сабе сказалі, што так далей нельга, што так сорамна, што нашы браты з Польшчы не могуць аставацца па-за нашай увагай. Тым болей, што творчасць вашых аўтараў развіваецца ў сацыялістычнай краіне, на тым самым філасофска-эстэтычным фундаменце. Недарэчлівасцю было і тое, што вельмі, вельмі рэдка вашы аўтары заглядвалі да нас і нашы пісьменнікі вельмі рэдка паяўляліся ў вас. Усё гэта мяне мучыла. Пакуль што мы зрабілі першы крок і хачу сказаць, што назад мы не адступім. Перш за ўсё думаем аб рэгулярных нашых кантактах, аб рэгулярным друку вашых твораў у БССР, аб рэгулярнай публіцыстыцы, прысвечанай нашым кантактам і нашаму ўзаемнаму вывучэнню. Мэта гэтых крокаў у тым, каб нашы беластоцкія браты не чуліся адрэзанымі ад беларускай нацыянальнай літаратуры. Прагнем, каб вас узбагачалі кантакты з намі, а нас кантакты з вамі. Тым болей, што большасць з вас цвёрда стаіць на фундаменце заваёў сацыялістычнай культуры.

Зараз некалькі слоў аб беларускай эміграцыі. Згаджаюся з вамі, што на працяту многіх дзесяткаў гадоў дамінаваў у нас татальны, фармалістычны погляд на эміграцыю як на нешта варожае і шкоднае, аднароднае. А тым часам эміграцыя моцна разнаколерная. Складаецца яна і з тых, хто сілаю быў вывезены гітлераўцамі ў Германію, і з тых, хто быў рэпрэсіраваны ў перыяд сталінічыны, і з тых, хто свядома і дабравольна пайшоў на паслугі Гітлера і прымаў удзел у злачынствах. Ці ж можна гэтых так розных па свядомасці і лёсу людзей трактаваць аднолькава? Не можа быць татальнай трактоўкі гэтых людзей. Але нельга тут пападаць у крайнасці. Было б вялікай памылкай, калі б мы сёння пачалі ідэалізаваць усю эміграцыю. Гэта зноў быў бы таталізм, перавернуты навыварат. Думаю, што тут трэба кіравацца тым, хто з эмігрантаў ёсць хто і на якіх пазіцыях стаіць. Калі эмігрант не мае заплямленых крывёю суайчыннікаў рук і калі ён шчыра прагне збліжэння з Беларуссю, дык такому чалавеку мы павінны працягнуць сардэчныя рукі. Пры гэтым мы не патрабуем, каб гэтыя людзі падзялялі статут камуністычнай партыі і былі рашучымі староннікамі сацыялізму. Гутарка ідзе аб сумленных патрыётах радзімы і аб тых, хто адданы сэрцам і душою роднай мове, культуры, традыцыям. Бяру пад увагу і яшчэ адзін момант. Зусім магчыма, што сярод эмігрантаў ёсць і такія асобы, якія ў жыцці зрабілі памылковы крок. Я веру ў магчымасць шчырага пакаяння некаторых з гэтых заблуджаных сыноў краіны. Зразумела, што ёсць і грахі недаравальныя. І гэта таксама мусім браць пад увагу. Аднак у нашых ацэнках эміграцыі мусім кіравацца і ідэяй прабачэння, і ідэяй чалавечнасці, і ідэяй гуманнасці.

Думаю, што даўно пара адносіцца з большай увагай да эміграцыі як цэласці і з большай унікліваасцю да паасобных чалавечых лёсаў.

Пытанне: Вы — вядомы пісьменнік, паэт, публіцыст і вучоны. Скажыце, калі ласка, што ў сваіх апошніх гадах лічыце за найважнейшае?

Адказ: Гэтае пытанне для мяне самае цяжкое. Восем гадоў таму назад здарылася ў маім жыцці нешта нечаканае і пераломнае. Па сутнасці па сёння застанаўляюся і вагаюся, ці не

„Белы крук" — антонім яхламоніі

(Працяг са стар. 7)

рыяду нашай культуры.

„Стары добры рок" тут яшчэ выступае ў чыстай форме. І можа менавіта тут хаваецца яго архаічнасць. Але гэтае сцверджанне — не прысуд. Проста пра гэта трэба разважаць кожнай групе на пачатку шляху.

Нельга пакуль назваць дасканалымі і вершы, якія піша кіраўнік групы Алег Пугачоў: тут ёсць стылістычныя агрэхі, русізмы, адчуваецца невыразнасць думкі. Праўда, заганы тут зразумелыя: гэта адзін з тых мільёнаў беларусаў, якім школа не дала свядомасці, які пастаўлены быў ва ўмовы неабходнасці выжывання ў рамках чужой культуры (хай сабе і братняй). І ўжо тое, што ўзнікла ўсведамленне духоўнай ашуканасці, а значыць і неабходнасці змен — аптымістычна. Так што спадзяванні на перспектыву і музыканты „Белага крука", і аматары (якія былі ў Гомелі, з'явіліся і ў Мінску) могуць мець безумоўныя. Залогам таму — і вяртанне да свядомае пазіцыі, і выканаўчыя здольнасці музыкантаў. Прычым, абодва гітарысты гурта, якія бяруць спробы яшчэ і на спевы, з поспехам спраўляюцца і з гэтай задачай, дэманструючы розныя, але аднолькава цікавыя падыходы да рок-вакалу.

Хочацца спадзявацца, што з узаемных творчых кантактаў беларускіх рок-груп на сталічнай сцэне „Белы крук" возьме сабе ў якасці вопыту штосьці цікавае ад відовішчнае „Мроі", па-юнацку няўрымслівага „Рокаша". Чымсьці папоўніць і іх творчы багаж. Галоўнае, што яму ўжо ёсць што сказаць маладому пакаленню свайго народа, а такія творы, што даходзяць да свядомасці, паступова ўдасканаляць і форму падачы. Напрыклад, бескампрамісная песня „Апошні спектакль":

Я не разумею: чаму чалавек
Разумны завецца у наш дзікі век?
На мой жа погляд, з усіх бакоў
Яшчэ ён з малпячых не вырас мазгоў.

Можа крыху і максімалізмам шугае ад гэтага твора, у якім гучыць у першую чаргу антываенная думка. Але давайце глядзець шырэй: не толькі войнамі пагражае сам сабе чалавек. Нават у мірны час ён стварае каштоўнасці і... знішчае іх (узгадайце каробкі мікрараёнаў на месцах помнікаў архітэктуры), ён атручвае прыроду, у якой яму жыць... Хіба не малпа? Так што „Белы крук" — гэта нармальная, светлая птушка духоўнай свядомасці.

Віктар Мартыненка

ВЫСТАЎКА БЕЛАРУСКІХ КНІЖАК

У дн. 20-24 верасня г.г. у кнігарні Цэнтра распаўсюджвання навуковых выдавецтваў ПАН, якая змяшчаецца ў Палацы культуры і навукі ў Варшаве, працягвалася, па ініцыятыве Акадэміі навук БССР, выстаўка „Беларуская навуковая кніжка". Экспанавалася 356 пазіцый, выдадзеных пераважна ў чатыры апошнія гады мінскімі выдавецтвамі „Навука і тэхніка", „Беларусь", „Мастацкая літаратура", „Беларуская савецкая энцыклапедыя" і „Вышэйшая школа". Асобныя загалоўкі прадстаўлялі наступныя галіны навук: грамадскую, матэматычна-фізічную і хімічную, землезнаўчую, тэхнічную, біялагічную, сельскую і лясную, медычную. Кніжкі можна было не толькі паглядзець, але і купіць. Продаж працягваецца таксама пасля заканчэння выстаўкі (да 31 кастрычніка г.г.).

Трэба яшчэ дабавіць, што падобныя выстаўкі беларускіх навуковых кніжак арганізаваліся ў Варшаве і раней.

Пятро Байко

ВЕР-НЕ-ВЕР

Дарагі Астроне! Сніцца мне, што адзін з працаўнікоў гміннай управы напаскудзіў у канторы. Думаю, вазьму анучу — папрачу. А тут многа людзей ідзе. Раптам бачу — там дошкамі забіта. Яго няма і так як бы не было.

Якісь мужчына кажа, што мяне кахае. Калі я дзіўлюся, ён ужо спіць з маёй добрай сяброўкай.

Еду ў поездзе. Але ў ваколіцы Семянокі я выйшла. У поездзе засталіся мае паліто і туфлі. Тут падстаўлены мне другі поезд у кірунку Варшавы. Не вяртаюся па тыя рэчы, хаця крыху мне іх шкада. Абула белыя трампкі, надзела нейкі фрак і еду. Спатыкаю Еlю Яканюк і Крысю Зубар, а яны пераапранаюцца ў вельмі прыгожыя сукенкі. Цешуся, што цудоўныя паненкі з гэтых дзяцей, якіх ведаю ад дня нараджэння.

Мар'я Пень

Мар'я! Твой першы сон вельмі канкрэтны і сведчыць аб тым, што будзеш мець нейкія непрыемнасці. Вынікнуць яны, бадай, у сувязі з афармленнем нейкіх спраў у адміністрацыі. Нешта табе не ўдасца наладзіць, бо калі ты хацела прыбраць пасля таго, як нехта з гміннай управы напаскудзіў на месцы сваёй працы, то высветлілася, што там забіта дошкамі.

Што датычыцца другога сну, дык ён у цябе — зусім, як у жыцці. Толькі ён табе пра каханне гаворыць, а тут ужо, бачыш, спіць з тваёй сяброўкай. Ці ж не само жыццё гэта?

Вельмі занепакоіў мяне твой апошні сон. Ехаць у поездзе ўва сне наогул вельмі нядобра, бо абазначала б гэта для цябе нейкую небяспеку, а ты ж яшчэ ў поездзе пакінула і паліто і туфлі. Значыць, нехта нечага цябе пазбавіць. Праўда, табе ўдалося пераапрануцца ў белыя трампкі і нейкі, бадай, жакет, але гэта і так прадвяшчала б для цябе нейкае няўдалае падарожжа. Крыху надзеі даюць тыя дзяўчаты, апранутыя ў вельмі прыгожыя сукенкі, якіх ты сустрэла ў дарозе.

Астрон

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Сэрцайка, разам з маёй дзяўчынай я быў сем гадоў. Першых паўгода было гэта страшэннае каханне. Аж да забыцця. Усё навокал не існавала, былі толькі мы. Так цудоўнай дзяўчыны, як мая Ядзя, не было ў цэлым свеце.

А пасля бывала па-рознаму. У кожнай кампаніі, у якой мы паяўляліся, Ядзю абступалі хлопцы. Кожны гаварыў ёй кампліменты, захапляўся яе прыгажосцю, прапанаваў спатканні. Мне ўсё гэта рэзала па сэрцы і з гэтай прычыны я часта меў прэтэнзіі да Ядзі. Мне заўсёды здавалася, што калі дзяўчына не захоча, то ніхто да яе сілком лезці не будзе, і кампліментаў гаварыць не будзе таксама.

На працягу сямі год нашага знаёмства разы тры мы разыходзіліся і сыходзіліся. Я вельмі цярпеў без Ядзі, але зайздрасць не давала мне жыць. А я ж гатоў быў зрабіць ёй усё. Гатоў быў ахвяраваць ёй цэлы свет, зняць зорку з неба, выконваў кожнае яе жаданне і нават тады, калі яна яшчэ не паспела яго выказаць. Нягледзячы на мае вельмі скромныя заробкі, я абсыпаў яе кветкамі і рознымі іншымі падарункамі. І тады, калі мы былі разам з ёю, увесь свет здаваўся мне адной вялікай кветкай.

Але час ішоў. Ядзя не хацела чамусьці выходзіць за мяне замуж. Усё казала, што маем яшчэ час. Дзесьці на пятым годзе нашага знаёмства наш разлад стаў відавочны. Ядзя пачала выходзіць і паказвацца ў кампаніі з іншымі хлопцамі, а для мяне мела ўсё менш часу. Я балюча перажываў усё гэта і бегаў, як шчанюк, за ёю, шукаючы, дзе б гэта яна з кім магла быць. Але ўрэшце праяснілася: у Ядзі знайшоўся новы кавалер. Напэўна, хлапец прыгожы, прыгажэйшы за мяне, высокі, статны. І так яна прыклеілася да яго, што ўжо я яе не мог намовіць на ніякія сустрэчы. Той хлопец жаніцца з ёю не збіраўся, але гэта для Ядзі было няважна. Яна проста закахалася.

І тады старэйшыя людзі мне параілі: не пераймайся, хлопец, клін жа выбіваюць клінам! Падвярнулася дзяўчына, з якой мы разам працавалі, і праз няцэлы год нашага знаёмства мы пажаніліся. І вось я, чалавек, які ўжо два гады жанаты і павінен быць шчаслівым чалавекам, пішу табе і пытаюся: ці я не здурнеў? Што ж я зрабіў? Гэта ж зусім чужы чалавек, якога я і так ніколі ў жыцці не пакахаю. Народная прыказка „клін клінам" тут, на жаль, не спраўдзілася.

Мірэк

Мірэк! Тваё адносіны да Ядзі ад пачатку былі не зусім уласцівыя. Ты меў да Ядзі прэтэнзіі за тое, што яна была прыгажуняй, за тое, што ёй гаварылі кампліменты? Але ж яна тады была з табой, а кожная ж дзяўчына любіць кампліменты. Непакой павінен быў фактычна апанаваць цябе, калі Ядзя адмовіла табе першы раз выйсці за цябе замуж. Гэта павінна было цябе насцярожыць. А ты ж, замест таго, каб паставіцца і таксама паказаць, што нешта варты, надалей абсыпаў яе кветкамі і падарункамі. У дзяўчыне нараз сядзіць нешта такое, што толькі тады ўласціва ацэньвае свайго хлопца, калі меў ён поспехі ў іншых дзяўчат. На жаль, дабрата і ласка — тут кепскія дарадчыкі.

Што датычыць тваёй жонкі, дык калі няма ні кахання, ні дзяцей, ды й супольнага маёнтку, пэўна, яшчэ не маецца, дык заўсёды ж можна яшчэ развесціся, але на Ядзю не разлічвай.

Сэрцайка

ЗАПЯКАНАЯ СВІНІНА

На паўкілаграма варанай свініны трэба ўзяць 1,5 шклянкі хрэннага соусу.

Вараную свініну нарэзаць упоперак валокан на даволі вялікія кавалкі. Жароўню змазаць тлушчам і палажыць у яе парэзанае мяса. Заліць хрэнным соусам (можа быць таксама цыбульны, памідорны ці грыбны соус). Усё ўставіць на 10—15 мінут у гарачую духоўку.

Свініну падаваць з бульбай і кіслымі агуркамі ці капустай. Падыходзяць да яе таксама розныя іншыя гароднінныя салаты.

СВІНЫЯ КАТЛЕТЫ З КАПУСТАЙ

На 30 дэкаў тлустай свініны ўзяць 1 галоўку капусты, 1 вялікую цыбуліну, 2 яйкі, 1 шклянку цёртай булкі, тлушч, перац, соль.

Капусту памыць, абварыць у пасоленай вадзе і добра адцадзіць. Мяса, капусту і цыбулю, падсмажаную на тлушчы, прапусціць праз мясарубку. У масу дадаць жаўткі, палавіну падрыхтаванай цёртай булкі, соль, перац і збітыя бялкі. Усё добра перамяшаць. З атрыманай масы рабіць катлеты, мачаць іх у цёртую булку і абсмажваць з абодвух бакоў на разагрэтым тлушчы. Катлеты палажыць у міску і патрымаць яшчэ мінут 10 у цяпле.

ЗРАЗЫ З БАРАНІНЫ

На 1 кг бараніны ўзяць 1 лыжку тлушчу, 2 лыжкі смятаны, 2 лыжкі памідорнага перацёру (неабавязкова), соль, перац, муку, булён.

На фарш: 6 цыбулін, кавалак чорнага хлеба, 10 дэкаў саланіны, соль, перац.

Мяса памыць, нарэзаць скрылёчкамі, крыху разбіць, пасаліць і пасыпаць перцам.

Падрыхтоўка фаршу: цыбулю спячы і падсмажыць разам з пакрышаным хлебам і кавалкам саланіны. Усё пасаліць і дакладна перамяшаць.

На кавалкі мяса класці па паўлыжкі фаршу. Мяса шчыльна загарнуць і абвязаць ніткай. Зразы памачаць у муку і абсмажыць на тлушчы. Тады палажыць іх у каструльку, заліць булёнам і тушыць на малым агні, пакуль мяса не змякне. У канцы тушэння дадаць смятану і памідорны перацёр, калі хто любіць.

Зняўшы ніткі са зразаў, класці зразы на талерку і заліваць соусам, у якім яны тушыліся. Падаваць з грэцкай ці ячменнай кашай, а можна таксама падаць з бульбяным пюрэ.

Гаспадыня

ПРАЦУЮЦЬ ЦІ СТРАЙКУЮЦЬ?

Наведала я горад Гайнаўку. Як сказаў бы Аляксандр Рабчук, пабачыць, як жывецца гэтай Гайнаўцы, і ці працуе яна, а ці не страйкуе? Усюды бачыла спакой, нават чысціню ды парадак. Ведама, як на нашы паняцці, тыя чысціня з парадкам.

Багатыя таварам прыватныя крамы. Асабліва хачу пахваліць за гэта гандлярку, што стаіць насупраць Раманюка. Яе прозвішча я не пытала, але і без гэтага ведама будзе, каго датычыць мая пахвала. У гэтай гандляркі ўсё можна купіць. Так яно і павінна быць.

Заўважыла я, што людзі памалу пачынаюць абыходзіць барахло, хоць і са знакам якасці. Шукаюць акуратнага тавару, не падманнага. Грошай лёгка не аддаюць. Цэны, праўда, цяпер не жартоўныя.

Адна баба кажа:

— Не той грошы мае, хто многа іх зарабляе, але хто ўмее зашанаваць іх.

Знайшоўся жартаўнік, які ўзяўся гаварыць пра любоў. Так заўша, калі знойдзецца вёрткі мужчына сярод жанчын.

— Любоў, каб была, трэба заслужыць на яе, — кажа.

А я падумала: „Часам папаслужыш на гэтую любоў, а яна ўсё роўна бокам ад цябе пойдзе".

Пані Ніна Лазоўская з Ясенавай вуліцы кажа:

— Мая матуля жыццё пражыла, любячы толькі аднаго, Васілёва Івана з Тафілаўцаў.

Вяртаючыся з Гайнаўкі, думала я: „Міколка Панфілюк з Дубічаў-Царкоўных ізноў мае жалі да „Нівы". Каторы гэта ўжо раз так у яго? Гаворыць: „Ніва" не шануе артыкулаў, якія не былі надрукаваны. Значыць, выкідае іх у сметнік, ці як? Сын Мікалая хацеў сабраць усё, што бацька напісаў або апублікаваў у „Ніве". Ну, мяркуючы па тым, як часта друкавала „Ніва" Панфілюковае, дык наўрад, ці так вельмі шмат-чаго напрападала яму... „Ніва" спагадлівая, змяшчае на сваіх старонках — практычна — усё, што і хто напіша ёй. Паспрабуй так з іншымі газетамі, дык пабачыш, якія там паны заселі, хоць і мужыкамі прыкідваюцца..."

Наш паэт Уладзімір Гайдук з Тарнопаля колькі разоў запрашае да сябе ў госціну. Прабач, Валодзік, няма калі прыехаць

І яшчэ вось падумалася: той войт, Уладзімір Краўчук з Тапароў, ведае шмат прыгожых песняў, якіх у „Ніве" не публікавалі. Ён іх збірае, як рэдактар які. Кажа:

— Я чытаю „Ніву", але ў ёй не друкуюць песняў, якія я прасіў. Не друкуюць па маёй просьбе, то я не дам „Ніве" сваіх, няхай сабе пасвішча без маіх...

Пане Краўчук! Чаму вы так? Гэта ж народныя, беларускія песні. І не вашай уласнасці яны, а ўсіх беларусаў. Усе нацыі нашай. Вы не маеце права так казаць і думаць.

Мар'я Пень

ПЕРАДЗ'ЕЗДАЎСКІ ПЛЕНУМ ГП

(Працяг са стар. 1)

аматарскіх калектывах, якіх існуе 33, у тым ліку 5 тэатральных, аб народных фэстах БГКТ, аб выдавецкай дзейнасці і ролі часопіса „Ніва" і беларускіх радыёперадач у Беластоцкім радыё.

ГП дабілася значных дасягненняў у бягучай кадэнцыі, нягледзячы на тое, што не ўсе пастановы X З'езда былі выканаы.

Удзельнікі пленума падчас дыскусіі выказалі свае адносіны да справаздачы і папракак у статуце БГКТ.

Кастусь Масальскі звярнуў увагу, што ў справаздачы не сказана, якія эфекты далі шырокія кантакты і спатканні членаў Прэзідыума з уладамі. Не дадзена ацэнка дзейнасці аддзелаў. А што датычыць Гайнаўскага гарадскога аддзела, дык ён мог бы дапамагчы праўленням аддзелаў на Гайнаўшчыне ў справаздачна-выбарнай кампаніі, якая там яшчэ не закончана.

Віктар Бура гаварыў аб мэблі гайнаўскага клуба БГКТ, якая проста прыносіць сорам, аб малой колькасці аўтарскіх сустрэч з нашымі літаратарамі. Грошы на аплату за гэтыя сустрэчы можна без вялікіх цяжкасцей атрымаць у асобных установах і арганізацыях. Прапанаваў ён таксама не выбіраць у ГП фігурантаў, якія любяць, каб іх выбіралі, але не любяць працаваць грамадска.

Васіль Сакоўскі гаварыў аб неабходнасці ўмела выкарыстоўваць кантакты з Беларуссю, а таксама аб шырокім супрацоўніцтве з моладдзю і праваслаўным духавенствам, якое мае вялікі ўплыў на веруючых беларусаў, прапанаваў павялічыць колькасць моладзі ў складзе Галоўнага праўлення.

Думку Васіля Сакоўскага працягвалі Янка Зенюк і Валянціна Ласкевіч. Яна гаварыла аб смешна малых фінансавых сродках ГП. Не было б магчымасці арганізаваць конкурсы беларускай песні, калі б не дапамога многіх устаноў, прадпрыемстваў і арганізацый, за што ім належыцца шчырая падзяка. Гарадскі аддзел БГКТ усю мінаючую кадэнцыю працуе ў вельмі цяжкіх умовах з-за рамонту, які цягнецца ўжо даволі доўга ў будынку ГП.

Янка Зенюк закрануў пытанне беларускай інтэлігенцыі і беларускіх студэнтаў, якія знаходзяцца па-за таварыствам. Варта было б адбыць з імі сустрэчы і заахвоціць да дзейнасці. І гэта трэба было б зрабіць яшчэ перад з'ездам БГКТ. Патрэбная таксама сустрэча Прэзідыума ГП з Прэзідыумам Ваяводскага праўлення ТППР і раднымі-беларусамі ВРН. Прапанаваў ён пазнаёміцца з публікацыямі нашых ведомых сяброў, якія ў квартальніку ВДК апублікавалі непрыхільныя БГКТ артыкулы.

— Чаму Прэзідыум ГП не дае адбою ў прэсе многім непрыхільным да беларусаў публікацыям, чаму не рэагіруе на дыскрымінацыйныя выказванні і адносіны? — пытаецца Хведар Галёнка. Ён падмацаваў сваё выказванне некаторымі фактамі, між іншым, тым, што ў гайнаўскай бальніцы не хацелі лячыць дзіцяці толькі таму, што яно не ўмела гаварыць па-польску.

Аляксей Карпюк расказаў аб супрацоўніцтве Беларускага ліцэя ў Бельску з 10-годкай у Слоніме і падпісаным у гэтай справе дагаворы, Галена Тапалянская гаварыла аб адарванасці ГП ад гурткоў і аддзелаў БГКТ, Кастусь Майсеня — аб будове музея і недахопе грошай на яго, Анатоль Мартыновіч — аб бяздзэвізным прыгранічным абмене з БССР харавых калектываў, настаўнікаў і актывістаў БГКТ.

Аб супрацоўніцтве БГКТ з адпаведнымі ўстановамі і арганізацыямі ў Беларусі і аб пабыўцы дэлегацыі ад таварыства „Радзіма" з Мінска ў ГП, на Беласточчыне і ў таварыстве „Паланія" ў Варшаве паінфармаваў старшыня ГП Аляксандр Баршчэўскі. Ён таксама падсумаваў дыскусію, падкрэсліваючы высокі не ўзровень і пачуццё адказнасці ўсіх прамоўцаў за лёсы таварыства. Кадэнцыя, якая набліжаецца да канца, не была змарнавана, многа зроблена добрай, нацыянальнай работы, за якую не трэба будзе сароміцца перад дэлегатамі XI З'езда БГКТ.

Пасля пленума дэлегацыя ГП у асобах: Аляксандр Івановскі, Аляксей Карпюк, Анатоль Мартыновіч, Янка Добаш і Міхась Хмялеўскі паехалі на камунальныя могілкі і палажылі кветкі на магіле былога старшыні ГП БГКТ Мікалая Самоціка ў сувязі з 5-ай гадавінай яго смерці.

М. Х.

МІРКА

Мірка нарадзілася ў сям'і заможных сялян. Была наймалодшым дзіцём Веры і Паўла. Бацькі ледзь-ледзь чытаць і пісаць умелі, але ўсіх дзяцей рашылі вучыць. Тры дачкі скончылі пачатковую школу і пайшлі вучыцца — то на медсястру, то ў эканамічны, то ў агульнаадукацыйны ліцэй. Бяда была з Міркай.

Адна яна вучыцца не хацела. Ледзь-ледзь на тройках пераходзіла з класа ў клас, нічым не цікавілася. Мірка пісала вершы. Нават на ўроках пісала вершы. Дакаралі яе за гэта настаўнікі і бацькі. Сёстры таксама не маглі зразумець учынкаў Міркі, лаялі яе.

— Вось вырадак праклятый! — крычаў бацька. — Яна ўдалася ў майго брата Толіка. Той калісь маляваў і больш нічога не рабіў, а гэтая — вершы піша!

Маці прабавала ёй тлумачыць, што хлеба з гэтага есці не будзе. Мірка маўчала і далей рабіла сваё.

На адных тройках закончыла пачатковую школу і далей вучыцца не хацела. Год прасядзела дома. Аднак на гаспадарцы нічога не памагала. Усё пісала вершы.

На другі год бацькі рашылі цвёрда: няхай ідзе і працуе сама на сябе!

Мірка стала прыбіральшчыцай у канторы, дзе яе сястра была бухгалтаркай; прыбірала бюро з адной старэйшай жанчынай. Пасля работы ішла ў свой пакойчык, каб нешта перакусіць. Мірка нічога не ела. Яна брала свой сшытак і пісала вершы.

Старая Зося аднойчы папрасіла Мірку, каб яна ёй хоць адзін верш прачытала.

— Не буду чытаць вам маіх вершаў! — сказала Мірка. — У вас душа непаэтычная і вы іх не зразумееце.

Зося нічога не сказала і перастала ўвогуле гутарыць з Міркай. Сястра, калі ўбачыла, што Мірка піша вершы, крычала: — Ты лепей пайдзі вучыцца ў вячэрнюю школу! Чаго ты толькі час траціш?!

Дзяўчына маўчала, а калі ёй гэта надакучыла, папрасілася працаваць прыбіральшчыцай у іншае месца, дзе ніхто знаёмы не працаваў.

Мірка да працы даязджала аўтобусам. Дома далей нічога не рабіла, але бацькі не звярталі ўжо на гэта ўвагі. Яны цешыліся, што дачка працуе і зарабляе грошы.

Аднойчы Мірка пазнаёмілася з Паўлам, намнога старэйшым за яе. Ён працаваў у лесе. Мірка па-ранейшаму пісала вершы, але пачала памагаць бацькам. Прыбірала і сцірала брудную бялізну, нават час ад часу гатавала есці. Бацькі ведалі, што ўсё гэта іх дачка робіць дзеля Паўла.

— Трэба аддаць яе замуж, — рашыла аднойчы маці. — Тады перастане займацца дурасцямі, а будзе жонкай, гаспадыняй і маці.

Як толькі прыехаў Павел, бацькі сказалі яму так: або зараз жа ажэнішся з нашай Міркай, або больш сюды не прыходзіць!

Праз месяц згулялі вяселле.

Мірка жыла ў доме мужа, у горадзе. Муж любіў яе і аддаваў усе заробленыя грошы. Мірка зноў нічога не рабіла, толькі пісала свае вершы, якіх па-ранейшаму нікому не паказвала. Ганарылася тым, што ёй не трэба чытаць вершаў іншых аўтараў, хопіць свае. Свякруха нічога ёй не гаварыла і ў хаце рабіла ўсё сама.

Праз год пасля вяселля бацькі за ўсе свае апчаднасці купілі Міркі мураваны дом на краі горада. Думалі, што дачка будзе займацца домам. Мірка, аднак, нічога не рабіла. Штодзённа прыходзіла свякруха і наводзіла парадак у хаце.

Аднойчы Мірка ў канторы, дзе прыбірала, пазнаёмілася з прыгожым хлопцам. Сказала яму, што піша вершы. Хлопец папрасіў прачытаць хаця б адзін. Мірка ахвотна прачытала, хлопец захапіўся.

— Толькі ты мяне разумееш. Ты маеш паэтычную душу, — сказала Мірка.

Яцэк і Мірка сустракаліся амаль штодзённа. Яцэк жыў у другім горадзе, а сюды прыязджаў аформіць важныя справы. Як толькі запрапанаваў Міркі выехаць разам, кінула працу і, нічога нікому не гаворачы, паехала з Яцкам.

Праз месяц прыехала грузавой машынай і забрала ўсе лепшыя рэчы, якія былі ў доме. Маці даведалася, дзе жыве Мірка. Дачка не ўпусціла яе дадому, пагутарыла толькі на падворку. Сказала, што не хоча мець аніякіх кантактаў з людзьмі, якія не разумеюць яе імкненняў і патрэб.

Аўрора

„НІВА“, ДАПАМАЖЫ!

Сярод палёў бяжыць найкаравейшая дарога, якая спалучае **Дубіны** і **Чыжыкі**. Другі шлях вядзе цераз Гайнаўку. Сяляне спомненых вёсак будавалі яе і рамантавалі ў грамадскім пачыне. Яна ім вельмі патрэбная.

Зараз неабходна рамантаваць непраезны 300-метровы адрэзак гэтай дарогі. Жыхары Чыжыкаў ахвотна гэтым займуцца. Жвіроўню ж маюць „пад бокам“. Спадзяваліся на дапамогу гмінных улад, але дарма. Яны „глухія“ на іх слушныя патрабаванні.

— Напішыце аб гэтым у „Ніву“, — папрасілі яны. — Мы яе ахвотна чытаем.

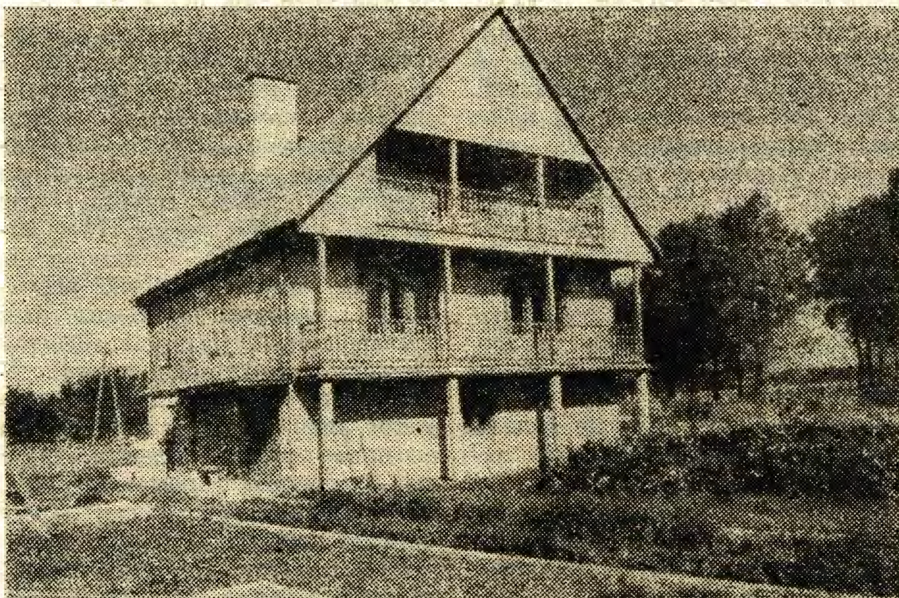
Просьбу іх выконваем. Спадзяемся, што палітычна-адміністрацыйныя ўлады Гайнаўскай гміны дапамогуць — так як дапамагалі дагэтуль (нам вядомы такія факты) — адрамантаваць спомнены адрэзак дарогі. **(яц)**

ЯГАДЫ, ПЛІСКІ І АПЕНЬКІ

Добра працуе пункт скупкі лясных дараў (перш за ўсё ягад і грыбоў) гайнаўскага прадпрыемства „Лес“ у вёсцы **Ляшукі**, што ў Нараўчанскай гміне. Пастахова вядзе яго **Веслава Рэент**.

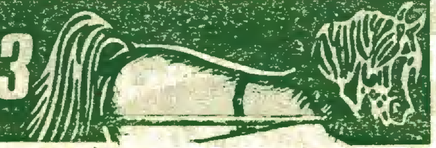
Сёлета найперш куплялі кару крушыны; смаржкі, чарніцы і чорную парэчку, а ў жніўні — плады рабіны.

Зараз грыбгікі з Ляшукоў дынматлікіх навакольных вёсак найбольш збіраюць і прывозяць на пункт скупкі плісак. За адзін кілаграм іх атрымоўваюць па 1700 злотых. У жніўні плацілі нават па 2200 злотых за кілаграм. Дагэтуль — да 18 верасня бягучага года — ляшуцкі пункт купіў 990 кілаграмаў плісак, 310 кілаграмаў жніўеньскіх апенек і больш ста кілаграмаў баравікоў і падбаравікоў. Будзе іх шмат больш. Грыбы ж ёсць... Ёсць зялёнкі і падзялёнкі. Прадпрыемства „Лес“ іх таксама ахвотна купляе. **(яц)**

Новы дом Яна Федарука —Ягаднікі. **Фота У. Завадскага.**

КОНЬ ЦЯГНЕ ВОЗ

Не адзін старэйшы селянін, ідучы на пенсію, падумае: ну, адпрацаваў сваё і адпачну. А ці адпачне? Адпачне, ды толькі не тут. На вёсцы нікому няма адпачынку. Пакуль ногі носяць, трэба працаваць. Такі ўжо на вёсцы вясковы ўклад працы. За сваё жыццё не адзін селянін напрацаваўся. ой напрацаваўся! Усяляк бывала, аднак жылося. І не наракалі так.

— Найперш, — успамінае бацька, — было, калі пачалі паяўляцца трактары. Праца тых сялян, у якіх была машына, стала лягчэйшай. А ты з конікам ходзіш, ходзіш за плугам і, здаецца, заўсёды на месцы. Сусед прыедзе — цях-мах, і заараў свой кусок. Толькі паўсміхаецца ў твой бок, а табе працаваць аж не хацелася. Чакаў тады і намаўляў цябе, каб хутчэй перадаць гаспадарку. А вазьмі ты паездку ў горад! Паедзеш на рынак ці скупку, здаецца, ужо як найраней. Астанецца табе толькі з паўкіламетра даехаць, аж тут: пах-пах-пах, абганяе цябе сусед. Выспаўся і перад табою едзе! Толькі табе жоўценькім вочкам паміргае. Вось якога носа табе робіць, і то на кожным месцы. Не раз гава-

ліў сабе пад носам: не меўшы трактара, цяпер ты не гаспадар. Вось да чаго дайшло. А вы, маладыя, наракаеце, што пазелянела.

Добра. Толькі магло б быць яшчэ лепш. Давай, бацьку, возьмем такі прыклад. Ты ездзіў возам трыццаць год. Ніхто цябе не чапаў. Толькі дошачку мусіў мець каля воза, адкуль ты, бо калі на рынку нахлёбаешся, каб ведаць, куды цябе накіраваць. А цяпер як? Не толькі на рынку, нават і ў хаце не кожны раз можаш выпіць. А калі вып'еш — адразу ў люльку. Ці возьмем твой воз. Купіў трактар, прычапіў воз — і адразу аб ім даведаліся. Плаці, браток, за воз, дарожную аплату і страхаванне. Адно змянілася: воз цяпер завецца „ральнічая прычэпа“. Здаецца, такі воз, а які жывучы, падла. І абнавіўся, жоўтым вочкам міргае, хутчэй коціцца. І запісаны, дзе трэба. Напэўна, не загіне воз.

Бацька пастарэў, каня даўно ўжо людзі з'елі. А воз жыве і жыць будзе. І з году ў год ён даражэйшы. І так не адзін маладзы гаспадар, махнуўшы рукою, падасца ў горад.

Г. Мароз

Афарызмы

Адна і тая самая важнасць
Дваякую якасць мае:
Багатая яна, калі вучонасць яе
ўпадабае,

Беднаю — калі прастота аб ёй
апавядае.

*

Такая яна дрэнная вайна,
Што хоча піць крові замест віна.

*

Каб жонка глядзела на рыбака
кручок,
Часта ў яе кухні быў бы пусты
гаршчок.

Іосіф Карпюк

МОЛАДА, СУЧАСНА, НА-БЕЛАРУСКУ

„БЕЛЫ КРУК“—АНТОНІМ АХЛАМОНЫ

Нейк мы прывыклі да абазначэння словам „ахламон“ пэўнай прыдуркаватасці, забываючыся на першапачатковы сэнс гэтага старажытнагрэчаскага слова. „Ахламон“, даслоўна, гэта „адзін з натоўпу“, чалавек, які ўзяў сабе за жыццёвае крэда „рабіць, як усе“, „не высоўвацца“. Акурат гэтыя „ахламоны“ і прыдумалі для людзей свядомых і мэтаімклівых ярлык „белая варона“. Хаця ў жыцці якраз „ахламоны“ паразітуюць на „белых варонах“, а не наадварот. І гэта той выпадак, калі адзін крочыць у нагу, а натоўп — памыляецца. Варта апошняй „белай вароне“ пайсці ў нагу з натоўпам, і строй жыцця развaліцца.

Вось такая перадгісторыя ідэйнае канцэпцыі і назвы рок-групы з Гомеля. Дарэчы, гэта першы выпадак у беларускім року, калі гурт мае зменлівую назву. Адны называюць яго „Белы крук“, другія — „Белы крумкач“, трэція — „Белы груган“. Справа ў тым, што назва тут паняційная, а ўсе варыянты абазначаюць адно і тое ж паняцце.

Гурт гэты — не першы ў Гомелі з тых, хто асэнсаваў патрэбнасць развіцця рок-музыкі ў кантэксце нацыянальнай культуры. У свой час Гомельскае і Рэспубліканскае тэлебачанне прывабіла ўвагу аматараў і прэсы да арт-рокавай групы „Гісторыя“. З яе і выйшаў у маі 1987 года клавішнік Алег Пугачоў, каб заснаваць новы і — як жадалася — больш аднадумны калектыў. І, бадай, сапраўды, новыя ўдзельнікі групы, сярод якіх былі прафесіянальныя музыканты са стажам, аднадушна ўспрынялі ідэю выйсці з шэрага, нацыянальна-нігілістычнага эстраднага натоўпу.

Стаўшы „Белым крукам“, гурт — у склад яго ўвайшоў А. Пугачоў (клавішныя), В. Каробкін (ударныя), Л. Шчарбакоў (бас-гітара), С. Загорнікаў (сола-гітара) — хутка прывабіў сваёй творчасцю ўвагу такіх жа „белых варон“ на беларускай зямлі — свядомых беларусаў. І вось у культурнай праграме Рэспубліканскай нарады патрыятычных суполак па запрашэнні аргкамітэта і ЦК ЛКСМБ яны ўжо выступаюць на адной сцэне з такімі групамі, як „Мроя“ і „Рокаш“. Гэта было 26—27 снежня 1987 года. Праграма пачыналася вострай, дынамічнай песняй „Музей жыцця“, у якой „Белы крук“ быццам пасмейваецца з тых сабратаў, якія схільны „чарнець“ пад уплывам абставін. Гэта сапраўдны выклік здраднікам:

Я не шмат пражыў гадоў,
Зараз даць зарок гатоў —
Ў вочы плюнуў бы таму,
    каго б сто год не ведаць:
Так ён ворагаў нажыў
І хоць вельмі не тужыў,
Паслухмяным стаў, хоць кій
    на ім вам рэзаць.

Першы выступ за межамі Гомеля і адразу — у сталіцы, на такім сур'ёзным мерапрыемстве. Адказнасць вялікая. Але дружныя апладысменты залы, шчыльна запоўненай усе паўтысячы крэслаў, а таксама прахоцы і пляцоўка перад сцэнай, могуць стаць крыніцай аптымізму і натхнення на будучыню. Тым не менш, нельга абысціся без аб'ектыўных крытычных заўваг.

На-першае — стылістыка групы ўяўляецца трохі архаічнай — стары добры хард-рок, як яны самі называюць. Зразумела, не гэта самае дрэннае, бо аматары гэтага стылю зусім не збіраюцца вымiраць, а мастацтва павінна служыць усім. Але пункт гледжання збоку ўпершыню прывёў да думкі — гэта ўжо па-другое, — што не кожны раз рок на беларускай мове можна смела назваць беларускім рокам. А ў „Белага крука“ яшчэ мала адчуваецца ўплыву традыцый, скажам, паганскіх (як у „Мроі“), ці рок-традыцый той жа беларускай плеяды з рок-клуба „Няміга“ (хоць бы „Бонды“, „Магістрата“), ці ўплыву фальклору пазнейшага, хрысціянскага пе-

(Працяг на стар. 8)

РАЗВІТАЛІСЯ ПА-БЕЛАРУСКУ

Адыйшоў дзядзька Кастусь Галубоўскі — які за свае 78 гадоў жыцця на гэтай зямлі ніколі і нідзе ані на крок не пахіснуўся ў сваіх беларускіх прынцыпах. Як у таго пушчанскага дуба, корані ў дзядзькі Кастуся ўраслі глыбока ў родную зямлю. З размовы з ім некалі я запісала сабе яго словы-дэвіз, якія захоўваю: „Мы нацыянальнасць беларуская, мы беларускі род“. Род дзядзькавых бацькоў выводзіцца з-пад пушчы, з Ляўкова. Было іх дзяцей у сям'і васьмёра: Даміна, Гандзя, Юлька, Шура, Андрэй, Павел, Фядора і Косцік. Двое апошніх — наймалодшыя, нарадзіліся блізнятамі. „І ўмерлі на адным годзе“ — сказала нам дачка дзядзькі Кастуся — Анюта, якая прыйшла ў рэдакцыю „да „Нівы“, якую тата вельмі любілі і чыталі ад першага нумара, асабліва любілі гумар з апошняй старонкі“.

Анюта, як у найсвятлейшыя і найшчаслівейшыя хвіліны, вяртаецца ўспамінамі ў гады, калі ўсе яшчэ былі разам у бацькавай хаце, тры дочкі дзядзькі — Жэня, Анюта і Люба, ды сын Алёша. Бывала бедна і галадна. І нават чорнага хлеба не хапала. Але і весела было. „У нас зборня была, — успамінае Анюта — Як, бывала, пазбіраюцца да нас маладыя, як пачнем спяваць! А тата ўмелі і любілі з намі разам спяваць. Ведалі многа нашых песень. Ён і сам часта вершы на песні перакладаў. А якая вясёлая каляда была калісьці! Пазбіраемся ўсе, на сене пасядаем, песні калядныя спяваем, тата пачынае, а ўсе памагаюць. Выцягваем сена, якая спябліна — ці вялікі будзе лён — варожым. Тата наш ведаў усю мудрасць народа. Чаму Бог даў тату такі талент, а не даў магчымасці вучыцца? Чаму свет такі быў нядобры?“

А потым прыйшоў час — і дочкі пайшлі замуж. І неяк песня замоўкла. Не, не замоўкла. У далейшым кожная сустрэча ў бацькавай хаце і ў кожнай іншай хаце роду Галубоўскіх суправаджалася роднай песняй — і той вясёлай, і той сумнай. Анюта помніць такую адну песню свайго бацькі: „Там у полі ялінка, там маміна магілка“. А яшчэ потым дзедавы ўнукі пачалі працягваць дзедаву любоў да песні, асабліва Аня і Марыля Аліфер з Ляўкова, дочкі Жэні. Дзяўчаты з'яўляюцца штогадовымі ўдзельніцамі конкурсу „Беларуская песня“. Не адзін раз былі лаўрэатамі. Як жа дзядзьку распірала радасць ад іхніх поспехаў! Расказваюць, што насіўся з „Зоркай“ ці „Нівай“, якія публікавалі здымкі ўнучак і пісалі пра іх, хваліўся, што не памерла і не памрэ ў яго родзе беларуская песня. Не змог ужо быць на вяселлі Ані вось летам, але як жа цешыўся, калі яму расказалі, як прыгожа Марыля заспявала Ані песню: „Цячэ вада ў ярок“.

Любіў дзядзька зямлю, даслоўна любіў яе. Садок харошы пасадзіў, па лесе і полі ходзячы, збіраў дзікія дрэўцы, выкопваў іх, шчапіў. Першы ва ўсёй ваколіцы пасадзіў трускалкі. Усё рабіў з любоўю і радасцю. І гэтыя рысы яго характару не пакінулі яго да канца. Яшчэ прачытаў новы нумар „Нівы“ і раненька з цяжкасцю ўстаў, каб выйсці на двор, глянуць на лес, асунуўся і замоўк. Ялоўскі бацюшка аддаў належную пашану дзядзьку Кастусю. Сказаў, што не сустрэў больш такога чалавека, які з кожным так аб усім мог пагаварыць, добры, разумны і верны быў чалавек. Бацюшка прысутнічаў на памінальным абедзе ў хаце Галубоўскіх у Раманове (хутар Лапухоўскі) за Міхаловам, недалёка ад граніцы, куды дзядзька Кастусь Галубоўскі 53 гады таму прыступіў у прымы да цёткі Марыі. У дзень 50-годдзя шлюбу дзеці Галубоўскіх наладзілі вялікую сямейную ўрачыстасць, на якую запрасілі і „Ніву“.

Цяпер зноў на развітанне з дзядзькам сабралася ўся сям'я, знаёмыя і суседзі. Кастусь Галубоўскі пакінуў 13 унукаў, 7 праўнукаў, 17 хрышчоных. Пакінуў парог сваёй хаты, але не пакінуў роднай зямлі — спачыў на могілках у Ялоўцы, а яго дух у песні лунае высока і вяртаецца да нас з подыхам ветру ад родных прастораў. Будзем жа вучыцца ад такіх людзей, як быць вернымі свайму роднаму.

(вв)

МАЛА НЕ ВЫГУБІЎ ЦЯЛЯТ

Ёсць малады гаспадар, які пераняў гаспадарку ад бацькі і пайшоў у ральнічую школу, навучылі яго гаспадарыць на сучасны лад. Не кажу, хто гэта і адкуль, бо нярварта.

І гэтак навучаны малады гаспадар узяўся займацца гадоўляю жывіны, яловак і дойных кароў. Механізаваў абору. Яго навучылі, каб каровы цяліліся на зіму, бо тады дарагое малако і добра можна на ім зарабіць. Каровы, вядома, пачыналі быдлавацца, калі самі захацелі, але ён не вадзіў іх да быка. Чакаў свайго часу і, прычакаўшы, пабачыў, што каровы ўжо не хочуць быка. Тады клікнуў ён лекара, каб даў каровам адпаведныя ўколы (ёсць такія). Ад гэтых уколаў павінны яны зноў быдлавацца.

Але ўколы чамусьці не памаглі. Другім разам зваканы лекар сказаў нашаму маладому гаспадару, што каровы падобныя на зацеленыя... Малады гаспадар вельмі здзівіўся, бо да аніякага быка ён іх не вадзіў. Лекар кажа: дам ім другі ўкол, слабейшы, але спачатку праверу, ці зацеленыя, маю спецыяльныя рукавіцы дзеля гэтага...

Аказалася — праўда! — зацеленыя. Тады гаспадарык здагадаўся, як гэта здарылася: хадзіў з каровамі бычок-аднагодак.

Добра, што здагадаўся, бо інача была б бяда. Адна гаспадыня таксама звакавала лекара-ветэрынара, каб даў ён укол карове, якая не хацела быдлавацца. Карове ветэрынар, доўга не думаючы, упароў той укол, і карова скідалася. Яна была цельная, і то ўжо ў палове.

Так, што гаспадарыць — гэта табе не кашу гатаваць, трэба думаць, бо бяда з тою гаспадаркаю, у якой галава гаспадара дурная.

Э. Шчасновіч

наступіла ў маім жыцці вялікая памылка. Што я маю на ўвазе? Больш чым дваццаць гадоў я працаваў ва універсітэце. Займаўся педагагічнай і навуковай работай. У пэўным моманце пачаў выкладаць беларускую вусную народную творчасць і моцна ёю захапіўся. Праз некалькі гадоў пачалі паяўляцца плёны гэтага захаплення. Маю на думцы манаграфіі і зборнікі па беларускаму фальклору. У суме выйшла пяць вялікіх кніг з народнымі тэкстамі, каментарыямі, навуковымі апрацоўкамі. І мне здавалася, што гэтых публікацый, папоўненых маёй паэзіяй і публіцыстыкай, хопіць мне да канца жыцця. Аднак, настойліва, вельмі настойліва мяне папрасілі на пасаду першага сакратара Праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. І вось такім чынам ужо восем гадоў займаюся літаратурнымі справамі. І не мне меркаваць, што мне на гэтай рабоце ўдалося, а што не ўдалося, хаця стараўся я рабіць усё добрасумленна. Усе сілы я аддаваў на ажыццяўленне адроджаных настрояў у нашым саюзе. Стараўся я зрабіць усё для падняцця прэстыжу роднай мовы, роднай культуры, роднай літаратуры. І якраз гэтыя галіны трактаваў я як прыярытэтныя. Усякія іншыя формы дзеяння былі падпарадкаваны гэтым генеральным мэтам. Якраз аб гэтым я гаварыў з усіх магчымых трыбун як у Беларусі, так і ў Маскве, а таксама ў іншых месцах. Усюды, дзе мог, там тлумачыў, што без вырашэння гэтых прыярытэтных праблем не можа быць сапраўднага развіцця беларускай нацыі.

Пытанне: Беларуская мова дайшла да такога стану, што, думаючы аб ім, агортвае чалавека жах. Многія апускаюць рукі. Як вы глядзіце на гэту праблему? Ці вернемся мы да карэнняў?

Адказ: Усё, што хочаце, толькі не апускаць рукі. Тут я рашуча, катэгарычна не згодзен з практыкай апускання рук. Сапраўды, адступаць далей нельга, бо за намі бездань. І тым не меней траціць веру ў ніякім разе нельга. У нас тут таксама на розных форумах прагучэлі галасы, у тым ліку і выдатных пісьменнікаў, у якіх паявіўся песімізм. Я ў дакладзе на пленуме сказаў: што хочаце, дарагія калегі, толькі не песімізм! Не трэба падаць духам таму, што час працуе на нас. Гаворачы час, маю на думцы не толькі перабудову ў нашай краіне, але і сусветныя з'явы. У многіх народнасцей, плямён, этнічных груп у розных закутках свету выступаюць адраджэнскія тэндэнцыі, выступае вяртанне да карэнняў. Гэта глабальныя працэсы ва ўсім свеце. Характэрныя яны і для нас. Гаворачы аб нас, маю на думцы не толькі беларусаў, але і ўсе іншыя савецкія рэспублікі. Не трэба падаць у песімізм. Трэба верыць і, не чакаючы аднекуль змілавання, укладваць усе сілы, каб зматэрыялізаваць гэту надзею.

Пытанне: Што вы хацелі б сказаць беларусам у Польшчы, дзеячам і членам Беларускага таварыства, чытачам „Нівы“?

Адказ: Хачу пахваліцца, што цікавіўся беларускім рухам у Польшчы ад пачаткаў яго існавання. Як толькі ўзнікла „Ніва“ і ўтварылася Таварыства, я адразу паслаў у „Ніву“ свае вершы. Ужо тады паявілася ў „Ніве“ маё інтэрв'ю. Я нядаўна яго прачытаў і прызнаюся, што яно адно з лепшых сярод усіх маіх інтэрв'ю. Ужо тады я горача вітаў і падтрымліваў грамадскі, літаратурны і культурны рух беларусаў у Польшчы. Сёння я не менш горача яго вітаю і падтрымліваю. А ў сувязі з тым, што я рашучы вораг нацыянальнага нігілізму і песімізму, жадаю ўсім нашым братам у Польшчы мужнасці, аптымізму і веры ў сэнс усяго таго, што вядзе да захавання роднай мовы, культуры, фальклору, традыцыі. Жадаю дзеячам Таварыства, вашым пісьменнікам, журналістам, настаўнікам, каб з як найбольшым поспехам працавалі для роднага, каб мацавалі нашу дружбу. Я асабіста, незалежна ад таго, чым буду займацца ў будучым, па меры сваіх магчымасцей сэрцам і душою буду вас падтрымліваць.

Гутарыў А. Баркі

Па роднай зямлі. Прыдарожная капліччка ў вёсцы Воўкушы, гм. Кузніца.

Фота М. Гайдука

ЗОРКА

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Ніл Гілевіч

ТАКАЯ НАША ЗЯМЛЯ

(паводле Л. Даскаловай)

Вішні, слівы паспрабую —
Аж душа мая пяе.
Пакладзеш у рот любую —
Як цукерка, растае.

Яблык пахне так прынадна,
Што скажу папраўдзе вам:
За марожанае нават
Гэткі яблык не аддам!

Ну, а грушы, што за грушы!
Саладзей няма нідзе.
Не адцягнеш і за вушы!
Мёд цячэ па барадзе!

Я люблю дарункі лета,
Ды не ведаю, аднак,
Дзе бярэцца соладзь гэта
І цукровы гэты смак.

А мне ж ведаць вельмі трэба,
Як салодзяцца яны.
Можа быць, таму што дрэва
П'е карэннем сок зямны?

Доўга думаў над задачай
І рашыў я так пасля,
Што салодкая, няйначай,
Наша родная зямля.

Беларускі народны танец „Крыжачок". Фота А. Вярхоўскага.

Сяргей Грахоўскі

Ноччу гула навальніца, бліскалі маланкі, па шыбах барабаніў дождж.

Андрэйку было страшна. Ён доўга не мог заснуць. Чуў, як сонна вуркоча на прыпечку кот, як хвошча па сценах мокрае вецце, як варочаецца і ўздыхае бабуля.

— Спі, унучак, — супакойвала яна, — не бойся. Вецер разгоніць хмары, раніцою зноў будзе сонечна і цёпла.

Бабуля спявае даўнюю калыханку. І заціхае гром, і не так зырка бліскае маланка. Андрэйка засынае, і нешта сніцца яму.

...І адкуль бабка ўсё ведае: раніца сапраўды сонечная і ціхая, зіхатлівая ад расы і буйных дажджынак.

Андрэйка бяжыць па вялікіх цёплых лужынах, з прысад сыплюцца іскрыстыя кроплі, на ўсе галасы заліваюцца птушкі, ад расы аж дыміцца трава, вымыты дажджом лес такі зялёны, што аж рэжа ў вачах.

Бяжыць Андрэйка — з лужыны ў лужыну — за лёгкім гусіным пяром. Вось-вось схопіць рукою, а яно закружылася, паляцела, ледзь дакранулася да вады, падскочыла і зноў не дагнаць.

Так, за пёркам, дабег Андрэйка да вялікага возера. Вецер падхапіў пёрка, закружыў і панёс над сінім прасторам. Андрэйка прыкрыў далонню ад сонца вочы і доўга ўглядаўся ў іскрыстую далеч возера. Там, дзе воблакі дакраналіся да вады, паказаўся белы ветразь. Ён падплываў бліжэй і бліжэй. Каля берага ён стаў вялікім Лебедзем. Вось ён апусціў шырокія крылы, паглядзеў круглым вокам і сказаў Андрэйку:

— Хадзі сюды, хлопчык, садзіся мне на спіну, я павязу цябе ў дзівосную казку. Андрэйка азірнуўся — на беразе нікога не было.

— Мама будзе сварыцца. Пачакай трошкі. Я збегаю папытаюся. Тут блізенька.

— Калі будзеш усяго баяцца, ніколі не пабачыш казачнай зямлі, не пазнаеш радасці і шчасця.

Лебедзь замахаў вялікімі крыламі — падняўся вецер, падхапіў Андрэйку і пасадзіў на шырокую Лебедзеву спіну. Рукі хлопчыка моцна абнялі доўгую тонкую шыю. Разышліся кругі па вадзе, загойдаліся хвалі. Андрэйка на Лебедзю паплыў у сіні прастор.

Вада прасвечвалася да самага дна, відны былі зіхатлівыя каменьчыкі, начовачкі ракавінак, гайдаліся густыя зараснікі водарасцяў. Раптам з іх выплылі вялізныя рыбіны з пругкімі хвастамі і ружовымі плаўнікамі. Яны падставілі шырокія спіны пад Лебедзевы лапкі і так хутка паплылі, што аж вецер засвістаў у вушах. Куды ні глянеш — вада і вада. У ёй праплываюць воблачкі, гайдаецца вялікае, зыркае сонца. Рыбіны вязуць Лебедзя з Андрэйкам усё далей і далей.

Наперадзе, паміж вадою і небам, паказалася зялёная рысачка. Хутка ўбачыў Андрэйка купчастыя дубы, а за імі — цёмны лес. Вада каля берага ўсыпана белымі лілеямі. Вось яны скрануліся, замахалі пялёсткамі і паплылі насустрач Лебедзю.

Не, гэта не лілеі, — маленькія лебедзяняты сустракаюць іх. Адны ўзлятаюць і садзяцца Андрэйку на плечы, другія ад радасці лопочуць крыльцамі па вадзе, наўкол загараюцца і не гаснуць маленькія вясёлкі. Усе разам выходзяць на залацістую

(Працяг на стар. 10)

Уладзімір Дубоўка

ШТО РАСЦЕ НА ЖАБІНАЙ СКУРЫ?

У ліку дзвюх найлепшых школ дарэвалюцыйнай Віленшчыны была Мядзельская. Дзякуючы шчасліваму збегу сямейных акалічнасцей, давялося і мне два гады вучыцца ў гэтай школе. Усе прадметы ў чацвертым і пятым класах вывучаліся паводле гімназічных падручнікаў. Асабліва матэматыка і прыродазнаўчыя навукі. Усе вучні імкнуліся вучыцца як мага лепш, не заставацца ззаду ад сваіх сяброў. Кожны марыў аб тым, каб пасля гэтае школы пайсці вучыцца далей. Ва ўсялякім разе ўсім было добра вядома, што век непісьменных скончыўся. Усюды, куды не паткнешся, перавагу аддавалі пісьменным людзям.

Адзін раз на год, звычайна вясной, прыязджаў у школу з Вілейкі, з нашага павятовага горада, інспектар. Такімі інспектарамі былі збольшага настаўнікі гарадскога чатырохкласнага вучылішча. Былі яны людзі добра адукаваныя, паканчалі настаўніцкія інстытуты або універсітэты. Насілі настаўніцкую форму: сінія сурдуты з пятліцамі і залатымі гузікамі. Для нас, вясковых дзяцей, якія не бывалі далей свайго мястэчка, не бачылі ні чыгункі, ні, тым больш, аўтамашын, а начальства бачылі толькі на пошце — прыезды інспектара былі вялікай падзеяй. Усе хваляваліся: у такія прыезды строга правяраліся і нашы веды.

Вясной 1914 года стала вядома ў нашай школе, што да нас едзе інспектар і будзе дакладна праз два дні. Перад гэтым была праведзена вялікая падрыхтоўка, а больш правільна сказаць — праверка. Наш настаўнік бегла сам экзаменаваў усіх вучняў і па ўсіх прадметах. Здавалася, што ведаем мы ўсю праграму на „выдатна". Настаўнік нас папярэдзіў, каб мы не палохаліся, бо ў выпадку чаго сорамна будзе яму, настаўніку.

Школу прыбралі, аздобілі зелянінай. Урэшце інспектар прыехаў. Быў гэта вельмі вясёлы, жвавы, малады яшчэ чалавек. Правяраў ён нас нават з меншай прыдзірлівасцю, чымсьці наш настаўнік. Спачатку мы крыху хваляваліся, а пасля другога ўрока асвойталіся і адказвалі яму дужа добра і спакойна. Інспектар не ўтрымаўся, каб не сказаць пра ўсё добрае ў нашай прысутнасці. Такое бывае рэдка.

— Дам я вам яшчэ адно-адзюсенькае пытанне, — звярнуўся інспектар да нашага выпускнога класа. — Што расце на жабінай скуры — воўна або пух?!

Калі на кожнае папярэдняе пытанне ўздымалася дваццаць-трыццаць рук, дык на гэтае не ўзнялося ні аднае. Мы ўсе задумаліся: нібыта на жабе, апрача

(Працяг на стар. 10)

Вясёлы кутOчак

— Ведаеце, які ў мяне разумны сабака? — хваліцца Міша сябрам. — Кожную раніцу ён прыносіць нам газету.

— А што ў тым асаблівага? — дзівіцца Коля. — Наш сусед выкупіў газету на паўгода, а яго сабака яму не прыносіць з пошты.

— Я ведаю, — кажа Міша. — Але мы зусім не выпісвалі газету, а наш сабака яе прыносіць.

* * *

— У мінулую нядзелю ехаў я поездам у Гайнаўку, — расказвае сябру Пеця. — Я сядзеў усю дарогу задам да кірунку язды і ў мяне вельмі разбалелася галава.

— Чаму ж ты не папрасіў суседа, каб памяняцца месцамі? — дзівіцца сябар.

— Не было як, — тлумачыцца Пеця. — Я быў адзін у купэ.

* * *

У адным высокім доме папсаваўся ліфт (вінда). Доўга яго не рамантавалі, а на дзвярах вісела аб'ява: „Найбліжэйшы ліфт знаходзіцца ў суседнім высокім будынку".

* * *

— У вас такі спакойны сабака, а вы павесілі аб'яву „Увага! Сабака!" Навошта?

— Бо мы ўжо двойчы на яго наступілі.

* * *

— Што ты так глядзіш на мяне? — пытаецца настаўнік у вучня.

— Вы ж учора самі гаварылі, што трэба смела глядзець у вочы небяспецы, — адказвае вучань.

* * *

— Мама, я ўсё купіў, што ты прасіла! — пахваліўся Пеця, уваходзячы ў хату.

— А дзе ж сумка з пакупкамі?

— Не ведаю... — разгубіўся Пеця.

* * *

Сядзіць Янка ў класе, дамярзае, а нос у яго чырвоны, ды яшчэ і кропелька на носе вісіць. Убачыла мокры Янкаў нос Марылька і пытаецца:

— Што, не маеш хустачкі, каб нос выцерці?

— Маю, але не дам, — адказвае Янка.

* * *

— Ты чаму з бруднымі вушамі ў школу прыйшоў? — пытаецца дзяжурны.

— Бо іншых у мяне няма, — адказвае вучань.

Віктар Швед

ВОРАГАЎ УСІХ Я ПЕРАЖЫЎ

Дзедку стогадовага спытаў
Заўсягды цікаўны ўнучак Жэня:
— Адкажы мне, што
з жыццёвых спраў
Лічыш найважнейшым ты
здарэннем?

— Ворагаў ужо ў мяне няма,
Гэта найважнейшае,
мой Жэнька.
Іх са свечкаю шукаць дарма,
Пераяжыў усіх я іх даўненька.

УЛАСНЫХ ХОПІЦЬ МНЕ ПАМЫЛАК

— Настаўніца прасіла
ў школе, —
Звяртаецца да бацькі Ваня, —
Каб ты не памагаў ніколі
Рашаць мне хатняе заданне.

— Дык бышцам я тут вінаваты?
Чаму ж яна так ацаніла?
— Сказала наша матэматык,
Што ўласных хопіць мне
памылак.

БУДЗІЦЬ ВАНЮ НА СВІТАННІ

Кожны певень нам спрадвеку
Надта любіць кукарэкаць.
Ён заўсёды на світанні
Злосна будзіць соню Ваню.
Крыкнуў Ваня: — Недарэка,
Не даеш спаць чалавеку!
Певень хоча быць адважны:
Кукарэкнуў зноў працяжна.

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Лібкнехта, 63, кв. 44. Стась Лапцэвіч. 7 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 10, кв. 66. Вадзім Семяновіч. 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 8, кв. 1. Міша Мірон. 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Каржа, 13, кв. 10. Арцём Куніцкі. 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 17, кв. 39. Ваня Пятроўскі. 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 9, кв. 19. Лена Жур. 6 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 9, кв. 119. Аксана Сурмач. 9 клас.

Лебядзінае пяро

(Працяг са стар. 9)

палоску пяску. Рыбіны ныраюць у высокія хвалі і знікаюць у глыбінях возера. Усё сціхла, толькі на беразе звіняць тысячы званочкаў. Адкуль яны?

Блакітныя званочкі на тонкіх сцяблінках разгойдваюць вялікія стракозы, і званочкі звіняць ад серабрыстых расінак, што перакочваюцца ў іх вяночкі. Дзінь-дзінь-бом, дзінь-дзілінь-бом, — адгукаецца званочак званочку.

— Тут пачынаецца казка. Смела ідзі, і ты ўбачыш тое, што прыснілася табе ў навальніцу, — сказаў Лебедзь і махнуў крылом. Да яго нахілілася высокая Валошка.

— Што загадаеш, Лебедзь? — запытала яна.

— Вядзі гаспадара зямлі, вады і неба і пакажы яму яго уладанні.

Пялёсткі на Валошцы апусціліся і зрабіліся кароценькаю зубчатаю спадніцкай, вецер прычасаў галоўку, і да Андрэйкі падбегла вясёлая дзяўчынка з ружовым тварам, блакітнымі вочкамі і ўзяла яго за руку.

— Не бойся, гэта ад начнога дажджу і расы ў мяне трошкі застылі рукі. Зараз яны адагрэюцца. "Тваё ж такія цёплыя! — голас у Валошкі, як званочак.

— Хіба ж ты была ўсю ноч пад дажджом і не баялася навальніцы?

— Чаго яе баяцца? Дождж напаіў усё жывое. Чуеш, як радуюцца і звіняць званочкі, бачыш, як залоціцца лотаць? Нават слёзкі ўсміхаюцца пасля дажджу! Глядзі, як падрасла трава і разлапушылася мята. Хадзем хутчэй! — і яна павяла Андрэйку ў густы зялёны лес.

Пад старою хвояй іх чакалі вожыкі, зайцы і вавёркі. Кожны вожык нанізаў на свае іголкі спелых суніц, вавёркі насыпалі стажкамі ядраных арэхаў, зайцы — чарніц. Валошка пад галінастым дубам знайшла кляновы кадоўбчык з бярозавым сокам, наліла кожнаму ў чарачку з-пад жалудоў. Адразу стала весела на ўзлессі: зайцы білі па пнях, і тыя гулі, як бубны, вавёркі зайгралі на берасцянках, вожыкі пляскалі ў ладкі, птушкі свісталі на ўсе галасы.

Зашамацеў і затрашчаў ляшчыннік, з гушчару вылез вялізны руды мядзведзь. Усе расступіліся і далі яму месца. Ён наставіў старую калоду з-пад пчол, да верху насыпаную спелай малінаю.

— Хто з вас гаспадар? — запытаў мядзведзь.

— Андрэйка — гаспадар зямлі, вады і неба, — адказала Валошка.

Мядзведзь зачэрпнуў прыгаршчы маліны, насыпаў Андрэйку і загукаў на ўвесь лес:

— Гас-па-дар і-дзе!

Пакацілася рэха. Яго падхапілі дзікія галубы, дразды і сініцы, дзятлы застукалі па кожным дрэве.

Падзякавала Валошка за пачастунак, узяла Андрэйку за руку, і яны пайшлі ў гушчар. Звінелі званочкі, кланяліся багуны і папаратнікі, згіналіся травы, расступаліся ядловец і кусты калючай шыпшыны. Праз густое вецце прабіваліся снапы сонечных праменняў. Да Андрэйкавых вуснаў дакраналіся гронкі маліны, пад ногі сыпаліся спелыя лясныя яблыкі, а вада ў крыніцах была смачная і празрыстая.

Лес гукаў:

— Гас-па-дар і-дзе!

— Чаму яны мяне завуць гаспадаром? — спытаў Андрэйка.

— Ты ж чалавек. А разумны, добры і дужы чалавек над усім гаспадар. Хутка будзеш дужы і ты. Табе будуць належаць зямля, вада і неба. Беражы іх, каб заўсёды шумелі густыя лясы, каб чыстыя былі азёры і рэкі, каб паветра было празрыстае і свежае. Гэта ўсё дае сілу і прыгажосць. А бачыць прыгажосць — самае вялікае шчасце.

Хутка яны выйшлі на бераг возера. Лебедзяняты, нібы белыя лілеі, плавалі вакол Лебедзя. Валошка спынілася і зноў стала кветкаю. Яна памахала Андрэйку пялёсткамі. Лебедзь падняў свае белыя ветразі, з іх выпала доўгае пяро. Андрэйка нагнуўся, каб падняць яго, але хлопчыка і пёрка падхапіў вецер і панёс над возерам на той бераг.

І там звінелі званочкі, і там кацілася рэха па лесе:

— Гас-па-дар і-дзе!

Андрэйка спыніўся каля свайго берага, вецер падхапіў пёрка, і яно знікла ў небе. Андрэйка глядзеў на сонца, на лёгкія белыя воблачкі, бег і гукаў:

— Пачакай! Пачака-а-ай!

А цяпер для ўсіх „Зорчына" заданне:

Вазьміце каляровыя алоўкі або фарбкі і прыгожа намалюйце тое, што бачыў у сне Андрэйка. Выразіце ў малюнку тое, што здарылася з Андрэйкам. Хто хоча, можа намаляваць дзівосную краіну казкі. Самыя прыгожыя малюнкі прышліце ў рэдакцыю на „Зорчыну" выстаўку. За найпрыгажэйшыя — „Зорка" прызнае кніжныя ўзнагароды.

(Працяг са стар. 9)

З АПАВЯДАННЯЎ-УСПАМІНАЎ

слізкае скуры, нічога няма, ні воўны, ні пуху, але ж такі паважаны чалавек пытаецца...

— Дык што ж вы, гэтакія выдатнікі, не ведаеце такой простай рэчы? — запытаўся ён зноў.

І тады падняў руку адзін наш хлопец, Амброжы, заікасты.

— Скажы!

— П-п-п-пух! — выцісуў ён пры абсалютнай цішы ў класе.

Засмяяліся ўсе без выключэння. Бедны Амброжы пачырванеў, збянтэжыўся.

— Сядай, хлопча. А цяпер хто дасць правільны адказ: чым пакрыта жаба?

Усе паднялі рукі. Адказ задаволіў інспектара. А для нас, як пасля тлумачыў настаўнік, гэта быў урок на ўсё жыццё: трэба добра вывучаць усе навукі, каб змагчы самастойна адрозніць праўду ад няпраўды.

АДГАДАНКА

Малюнкі адрозніваюцца ў сямі месцах. Знайдзі гэтыя адрозненні.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1 „Зорка"

Piątek 7 X — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 DT — Reforma gosp. 9.40 „Claire Berolina" — film fab. NRD. 11.10 Fizyka dla humanistów. 12.00 Hist. kl. II lic., 12.50 J. pol. kl. IV lic. 13.30 TTR — s. I Prod. rośl. 14.00 TTR — s. I Prod. zwierz. 15.10 W szkole i w domu. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiadomości. 16.05 Za kierownicą. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Uwaga, debiut. 18.00 „70". 18.50 Monitor Rządowy. 19.10 10 minut — pr. publ. 19.20 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.05 Tel. Teatr Rozmaitości: „Dwanaście krzeseł". 21.15 Czas — mag. publ. 21.50 Szkoła mistrzów. 22.45 DT — Komentarze.

Sobota 8 X — 6.55 TTR — s. III Fiz. 7.25 TTR — s. III Biol. 7.55 Pr. dnia. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Studio Sport. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Drops — mag. dla dzieci i młodz. oraz „Pierścień i Róża" (1) — serial pol. 10.30 DT — Wiadomości. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.20 „Czas walki, czas nadziei" — wojsk. pr. dok. 11.50 Tel. koncert życzeń dla honorowych krwiodawców. 12.20 „Wędrówki dalekie i bliskie" — „Bernardo Belott zwany Canaletto" — film dok. 13.00 Flesz — mag. muz. 13.30 Jak się robi komedie? 14.30 Tel. Teatr Prozy: J. Trifonow — „Kilka scen z życia Glebowa". 17.05 Los. D. Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 Portrety „Jacek Stwora, czyli portret galicyjskiego pięknoducha" — film dok. 18.30 Butik. 19.00 Z kamerą wśród zwierząt. 19.20 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.05 „Rodeo" — film fab. USA. 21.50 Tydzień w polityce. 22.00 Kanał 5 — mag. satyryczno-rozr. 22.50 Tel. przegląd sportowy. 23.10 DT — Wiad. 23.20 Anegdoty teatralne Igora Śmiałowskiego. 23.25 Kino Sensacji: „Spadek" — ang. film fab.

Niedziela 9 X — 7.15 Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia 9.00 Teleranek oraz film z serii „Tajemnica wygasłych wulkanów (1). 10.30 DT — Wiad. 10.35 „W królestwie owadów" (8) — serial przyr. 11.05 Polagra '88. 12.00 Poranek symf. WOSPRiT w Katowicach. 13.05 Teatr dla dzieci: „Alineczka i żołnierz". 13.50 Tel. Koncert Życzeń. 14.40 Marek Sierocki zaprasza. 15.10 „W kamiennym kręgu" (28 i 29) serial brazyl. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 18.10 Od Pikadora do Zaleszczyk (2) 18.40 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Śmieciarze" (1) — serial TP. 21.35 Siedem dni na świecie. 21.45 Studio Sport. 22.30 Tel. film dok. „Knapp". 23.00 DT — Wiad.

Poniedziałek 10 X — 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol. 15.00 Powt. przed maturą: Hist. 15.30 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.25 Luz — pr. dla nastolatków. 17.15 Teleexpress. 17.30 Prosty rachunek. 17.40 Studio Sport. 18.30 Laboratorium. 18.50 Telereporter. 19.10 „10 minut" — pr. publ. 19.20 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV: J. Joyce — „Wygnańcy". 22.25 Rozmyślania prof. M Stępnia. 23.35 „Szaleństwa Maxa" — film franc. 22.45 DT — Komentarze.

Wtorek 11 X — 8.05 Fiz. kl. VI. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 „Złote obrączki" (11) — serial hiszp. 10.25 Domator. 12.50 J. pol. kl. III lic. 13.30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. III J. pol. 15.00 Powt. przed maturą: J. ros. 15.30 Kim być? — pr dla maturzystów. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Gazeta Rolnicza. 16.25 Dla młodych widzów: Adres Polska. 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Polonia Restituta" (6 — ost.)serial TP. 18.15 „Szaleństwa Maxa" — film franc. 18.30 Klinika Zdrowego Człowieka". 18.50 Kram. 19.10 „10 minut". 19.20 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.05 „Złote obrączki" (11) — serial hiszp. 21.05 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.30 Recital Karela Gotta. 22.00 Zawsze po 21-szej. 22.40 DT — Komentarze.

Środa 12 X — 8.35 Domator. 8.40 Szkoła dla rodziców. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 „Cziora" — film radz. 10.50 Domator. 11.20 Najlepszym — wojsk. pr. publ. 11.50 Uroczysta Odprawa Wart przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie z okazji 45 rocznicy Ludowego Wojska Polskiego. 13.30 TTR — s. I Fiz. 14.00 TTR — s. I Mech. rol. 15.30 NURT. 15.50 Pr. dnia i DT — Wiad. 15.55 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 16.05 W świecie ciszy. 16.25 Dla dzieci: Tik-Tak. 16.50 „Cudowna podróż" (1) — serial RFN. 17.15 Teleexpress. 17.30 Spojrzenia — pr. publ. 18.00 Tel. Informator Wydawniczy. 18.20 Archiwum XX wieku. 18.50 Gra o milion. 19.10 „10 minut" — pr. publ. 19.20 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.05 „Wsi moja sielska ,anielska" — film fab. prod. czech. 21.45 „Generał Berling — kartki z pamiętnika" — film dok 23.35 DT — Komentarze.

Czwartek 13 X — 8.05 Hist. kl. VI. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Bergerac" (6) — serial krym. prod. ang. 10.15 Domator. 11.10 Wokół nas, kl. II—III. 12.00 J. pol — Jan Kochanowski. 13.30 TTR — s. III Prod. rośl. 14.00 TTR — s. III Prod. zwierz. 15.00 Powt. przed maturą: J. pol. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiadomości. 16.25 Dla młodych widzów: Kwant. 17.15 Teleexpress. 17.30 Wojsk. pr. publ. 17.50 „Chronić czy nie chronić" — tel. film dok. 18.20 Sonda. 18.50 Teraz — tyg. gosp. 19.10 „10 minut" — pr. publ. 19.20 Dobranoc. 13.30 Dziennik. 20.05 „Bergerac" (6) — serial krym. ang. 21.05 Pegaz. 21.55 Polityka, politycy. 22.25 Piknik Country — Mrągowo '88. 22.45 DT — Komentarze.

Bielsk Podl. Kogel-mogel — pol. 10—14. Krótki film o zabijaniu — pol. 15—16.

Czeremcha Zostańmy razem — węg. 12. Więzień Brubaker — USA 15—16.

Hajnówka Kingsajz — pol. 10—11. Niedzielne igraszki — pol. 12—13. Cienie śmierci — jap. 14—15. Paryż—Texas — RFN 16.

Michałowo Łuk Erosa — pol. 11—14. Świadek mimo woli — USA 15—16.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
	новы	стары				
нядзеля	9	26	Людвіка, Дзіяніза	Іаана Багаслова	5.50-16.55	4.09-16.15
панядзелак	10	27	Францішка, Паўліны	Марка, Ігнацiя	5.52-16.53	5.20-16.24
аўторак	11	28	Альдоны, Эміля	Вячаслава, Харытона	5.54-16.51	6.32-16.35
серада	12	29	*Дзень Людовага*	*Войска Польскага*	5.56-16.48	7.47-16.48
чацвер	13	30	Тэафіля, Эдуарда	Грыгорыя, Міхаіла	5.57-16.46	9.05-17.05
пятніца	14	1	*Дзень настаўніка*	*Пакроў Пр. Багародз.*	5.59-16.44	10.24-17.31
субота	15	2	Ялвігі, Тэрэсы	Андрэя, Анны	6.01-16.42	11.39-18.08

Быў год 1953...

ЗАПРАШАЕМ НА ЮБІЛЕЙ ШКОЛЫ!

Нямногія ўжо помняць, з якой радасцю ў самім горадзе Бельску і ва ўсёй ваколіцы была прынята ў той далёкі год вестка, што ў Бельску будзе новая школа — Эканамічны тэхнікум (яе поўная назва: Публічная сярэдняя прафесіянальная школа). Арганізатарам гэтай першай у Бельску эканамічнай сярэдняй школы быў вядомы і вельмі любімы моладдзю Уладзімір Тымінскі.

Ішлі гады. Прайшло іх ад узнікнення школы 35. Такі юбілей выклікаў думку, каб арганізаваць сустрэчу выпускнікоў школы з іх выкладчыкамі і выхавацелямі. Сустрэча такая, як можна назваць II з'ездам, мае адбыцца ў гмаху школы, якая цяпер называецца Комплекс эканамічных школ (Зэспул шкул заводовых) у Бельску-Падляшскім. З'езд будзе праходзіць два дні — 15 і 16 кастрычніка 1988 года. Гэта будуць субота і нядзеля. З нагоды з'езда будзе ўручаны школе партрэт яе патрона — Людвіка Варынскага.

У суботу, пасля супольнага абеду, ужо ўвечары, адбудзецца сяброўская сустрэча і забава. У нядзелю ўдзельнікі з'езда палажаць вянкі і кветкі на магілах адышоўшых настаўнікаў школы.

Зацікаўленых удзелам у з'ездзе просім званіць па больш дакладную інфармацыю на тэлефон 27-21 і 30-00 у сакратарыят школы ў Бельску, а таксама просім уплачваць па 3.500 зл. ад чалавека на конта Арганізацыйнага камітэта: PKO Bielsk Podl. Nr 5614-31903-132.

Сардэчна запрашаем усіх былых вучняў эканамічнай школы на супольную сябрыну ў горад Бельск. Прыязджайце! Будзем рады бачыць вас разам з намі.

Ад імя камітэта
Юры Яворскі

РАЗВЕДКА ГАСПАДАРНАСЦІ

ПРЫЗАБЫТАЯ ВІТРЫНА

У прасторнай краме (два паверхі) ПСС „Сполэм" з розным абсталяваннем для вядзення хатняй гаспадаркі (АГД) па вул. 1 Мая ў **Гайнаўцы** за вялікімі шыбамі стаяць чайнікі і ўсялякія цацкі, ды ляжаць электраправоды. Да кожнага прадметаэкспаната падчапілі картачкі з цэнамі. Шкада толькі, што надпісы выбляклі на сонцы і зараз невядома, што колькі каштуе — іх не прачытаць. Дарма нематаць зрок.

Рэклама — рычаг гандлю. Толькі не ў гайнаўскім ПСС.

(яц)

МУЗЕЙНЫ ФОНД

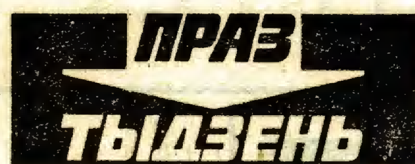
Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас: Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова.
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы.
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6.
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54.
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах.
у Саколцы, вуліца Варынскага 1.
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.
Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Жывы сярод жывых! ● У беларускім духу ● Аўтарская сустрэча ў Амерыцы ● Васіль Петручук — ад пастушка да „Пожні" ● Наш чалавек — свой чалавек — добры чалавек ● Адгалоскі ● Не памруць нашы вёскі! ● Развітанне з рэдакцыяй ● Зноўку зарніцы... ● Да пытання: перашкаджае ці памагае беларуская мова ● „Жыццёвае" апавяданне Валянціны Дзенісюк ● „Зорка" ● Парады ● Гумар ● Песня пра Якуба Коласа.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч

„Niwa"
ul. Wesoł[illegible]wskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. [illegible]-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok ul Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty: kwart. 260 zł, półr. 520 zł. rocznie 1040 zł.
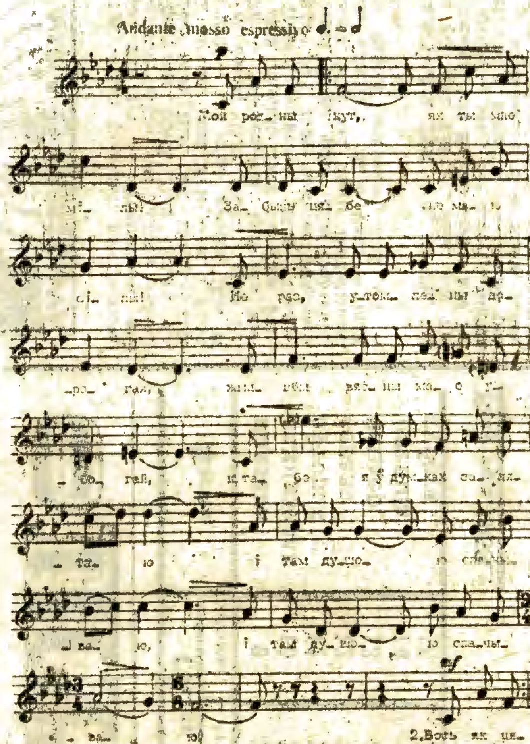
WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul Towarowa 28 00-950 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 1713/88 r. Nakład 5.800. E-2.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

МОЙ РОДНЫ КУТ

Словы Я. Коласа **Музыка І. Лучанка**

Мой родны кут, як ты мне мілы!
Забыць цябе не маю сілы!
Не раз, утомлены дарогай,
Жыццём вясны мае убогай,
К табе я ў думках залятаю
І там душою спачываю.
Вось як цяпер, перада мною
Устае куточак той прыгожы,
Крынічкі вузенькае ложа
І ёлка ў пары з хвоіною,
Абняўшыся цесна над вадою,
Як маладыя ў час кахання,
У апошні вечар расставання.
Люблю цябе, мой бераг родны,
Дзе льецца Нёман срэбраводны,
Дубы дзе дружнай чарадою
Стаяць, як вежы, над вадою...
Мой родны кут, як ты мне мілы!
Забыць цябе не маю сілы!
Забыць цябе не маю сілы.

ПАЗЫЧЦЕ

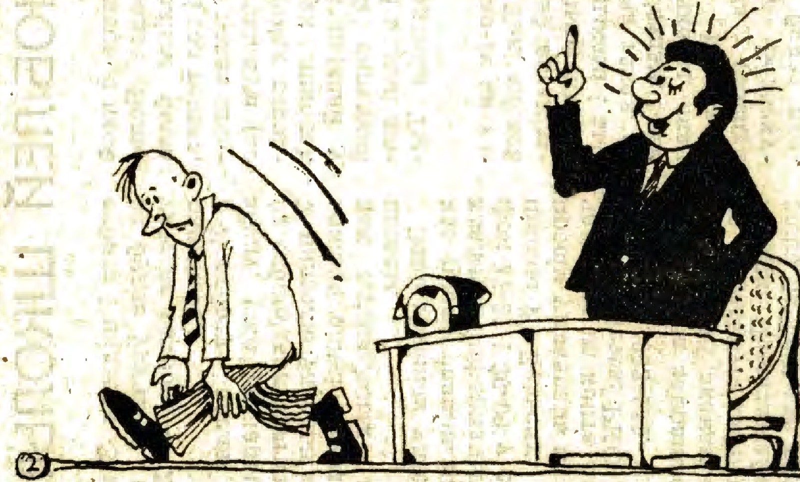
— Агата! Даражэнькая! Пазычце, калі ласка, мне качалку.
— Не магу, мілая, не магу, бо яна мне патрэбная. Я таксама яшчэ чакаю свайго.

АСЦЯРОЖНЫ

— Дзядуля, ці вы маеце зубы?
— Не, даражэнькі, ужо ніводнага не маю.
— То патрымайце мне арэхі, пакуль я прыду.

НІВА

Малюнак А. ПАПОВА.

ВЫТЛУМАЧЫЎ

Жанчына купляе ў нейкага дзядзькі мяса і пытае яго:
— Ці вы мелі сумленне зарэзаць такое худое цяля?
— Я яго не рэзаў. Яно само здохла.

ДОЎГІ ЯЗЫК

— Цёця, разяў рот, — папрасіла маленькая дзяўчынка жанчыну, што прыйшла да іх у госці.
— Чаго ты не бачыла ў маім роце? — пытаецца тая.
— Мама казала тату, што ў цябе вельмі доўгі язык.

Заўсёды гатовы падзяліцца тым, што павінен аддаць цалкам.

Валянцін Крыжэвіч

БЯССОННІЦА

Мікола Паўзунок не спаў начамі. Лекары сказалі, што нервы. Можа, і так... Апошнім часам начальнік нешта стаў прыдзірацца, жонка дома таксама — усё ёй нешта нестае...

Пакутуе начамі Мікола, вочы не можа заплюшчыць, у галаву думкі розныя лезуць.

Паскардзіўся неяк ён на бяссоніцу свайму сябру Раману. Той падумаў і сказаў:

— Ёсць спосаб. Мне яшчэ дзед гаварыў: „Трэба пусціць у хату сабаку. Дзе ён сабе на ноч месца аблюбуе, там і стаў ложак. Будзеш спаць, як пшаніцу прадаўшы".

Свайго сабакі ў Міколы не было, і ён папрасіў дварняка ў знаёмага пенсіянера. Шарык аббегаў, абнюхаў кожны куточак і лёг, шэльма, на палавік ля дзвярэй.

„Трасца табе ў бок! — падумаў Мікола. — Што ж я, у парозе павінен спаць? Сюды ж і ложак не стане..."

Назаўтра падзяліўся Мікола вынікамі эксперыменту з Раманам. Той растлумачыў:

— Сабака ж не пародзісты... Ну што гэта — нейкі Шарык. Ён пад платамі прывык валяцца. Знайдзі пародзістага.

Папрасіў Мікола ў знаёмага паляўнічага пародзістага. Хорт — сабака дысцыплінаваны, не ў прыклад Шарыку. Дзе жонка загадала, там і лёг. У калідоры ля дзвярэй.

Сярод ночы раптам сабака загаўкаў, нема, на ўсю кватэру, закрычала жонка. Перапалоханы Мікола выскачыў у калідор.

Як высветлілася, ноччу захацелася жонцы піць, яна пайшла на кухню і незнарок наступіла хорту на хвост. Сабака спрасонак і хапнуў яе за кашулю.

— Ах ты ёлапень! — ачамеўшы ад спалоху, залямантавала жанчына. — Во, паглядзі! Разлупіў кашулю лекар твой... Імпартную. Я ж усе ножачкі адбіла, пакуль гойсала па магазінах...

Мікола лыпаў чырвонымі ад бяссонніцы вачыма і думаў адно: „Хто яе бачыць, кашулю тую, імпартная яна ці не... Хіба толькі я пры сваёй бяссонніцы..."

Жонка пакрычала-пакрычала і пайшла ў спальню. Мікола пасунуўся ў вялікі пакой на канапу. І, браткі мае, во дзіва-дзіўнае, — праз пяць мінут заснуў, як праваліўся.

З тае ночы спаў Мікола, як пшаніцу прадаўшы. У пакоі на канапе.

СЫНОК ЦІКАВІЎСЯ

— Мама, ты была дзяўчынкай? — пытае сын у маці.
— Была.
— І ў школу хадзіла?
— Хадзіла.
— А з кім я дома заставаўся?

НЕВЯЛІКІ ГОРАД

— З кім ты гэта жэнішся?.. Да яе ж увесь горад хадзіў.
— Ой, вялікі там горад! Дзве тысячы чалавек.

*

— Вось дзіва! Гэты конь хоча мяне ўкусіць за галаву.
— Мае добры нюх: пачуў, мусіць, што ў цябе сена ў галаве.

*

Не выбірай сялібы, а выбірай суседа.

*

Зычыш чалавеку дабра — пазычыш і серабра.

НАВОШТА ЕХАЦЬ У АМЕРЫКУ

— Чаму ты кінуў працу на прадпрыемстве?

— Не аплачваецца, — адказаў Пятрук свайму знаёмаму.

— А што аплачваецца? Нарэшце з чагосьці трэба жыць, трэба штодзённа есці, а што без працы?

— Прыйшоў я да вываду, што можна жыць лепей, менш працуючы.

І Пятрук расказаў аб сваёй лёгкай працы і заробках.

— Знаеш, мне і майму сыну дастаткова дзве ночы пастаяць у чарзе, і абодва мы маем больш, чым плацяць на прадпрыемстве.

Цяпер вельмі добры разлік на халадзільніках. Даведаешся, калі іх прадаюць, займеш чаргу з вечара пры магазіне, купляеш гэты кухонны агрэгат, а пасля яго прадаеш.

Дальбог, прыходзяць людзі раніцай і без торгу даюць на 20 тысяч больш. Я і аддаю і іду дамоў прыпяваючы. Да гэтай работы я заахвоціў і сына. І мы не стаім цэлую ноч удваіх, а толькі на пачатку, калі стане фармавацца чарга. Раніцай даходзіць хто-небудзь з нас — і справа ўладжана.

Раней вельмі добра аплачвалася начная стаянка за мэбляй.

Браток, трэба думаць, трэба толькі ведаць, дзе і калі будуць прадавацца дэфіцытныя тавары. Не трэба Амерыкі! (мх)

Розум кажа адно, сэрца — другое, унутраны голас — трэцяе. Ну, і як тут пачуць яшчэ і голас сумлення!